

PRANCIŠKA REGINA LIUBERTAITĖ

ŠAUKSMAS

PRANCIŠKA REGINA LIUBERTAITĖ

ŠAUKSMAS

www.Skaityk.lt
VIRTUALI LEIDYKLA - KNYGYNAS

Vilnius 2005

UDK 888.2-3

Li611

Liubertaitė, Pranciška Regina

ŠAUKSMAS, fragmentinis romanas/ Pranciška Regina

Liubertaitė. – Vilnius: 2005. – 124 p.

Redagavo autorė

Viršeliuose Algimanto Žižiūno nuotraukos

Maketavo

Viršelio dizainas UAB CIKLONAS

ISBN 9955-497-72-6

© Pranciška Regina Liubertaitė

© UAB CIKLONAS

I

Atsibudau lyg staiga sujudinta nematomos bangos. Jaučiausi keistai budri. Sieninis laikrodis bambtelėjo du kartus. Pro langą iš sodo sklido drumzlina pilkšvuma. Miško kontūras tolumoje, lyg tvora apjuosęs senų obelų kamienus su plačiai išskėstomis šakomis, dunksojo naktyje niūrus ir svetimas. Dangus atrodė kaip pridegęs puodas, gaubiantis retą sniegelį, panašų į netyčia ant žemės pabertas manų kruopas.

Staiga kambarys nušvito akinamai ryškia šviesa tartum kas lauke būtų uždegęs daug galingų dienos šviesos lempų.

„Dievas nužengė į žemę,“ – atklydo keista mintis.

Pamaniau, kad nuo miško atvažiuoja mašina. Kas gi daugiau vidurnaktį galėjo būti? Atsisėdau lovoje ir laukiau. Šviesa akimirką laikėsi. Kai pamažu ėmė silpti, šokau prie lango. Ant kelio raudonavo du dideli kiaušinio formos šviesuliai. Grįžau į lovą vildamasi ne ko kito, kaip vieškeliu pro šalį lekiančios mašinos – niekas nevažiavo. Antrą kartą šokau prie lango – virš miško sienos, lyg pripilta žarijų, kabėjo stačiakampė ugninė dėžė. Po akimirksnio ji pranyko už medžių viršūnių. Likau kaip stabo ištikta – paslaptingo, man nesuprantamo reiškinių dar niekada nebuvau mačiusi.

„Negi ateiviai,“ – įkyriai kibo dar viena mintis.

Nežinojau nė ką galvoti. Gulėjau nepajėgdama atsipeikėti, priblokšta iš nežinomybės atklydusios keistos jėgos, kuri, jatau,

ims jaukti mano esatį. Apie ateivius buvau skaičiusi ir girdėjusi keisčiausių dalykų, bet laikiau apie tai rašančiųjų vaizduotės padariniais. Dabar man pačiai naktinis regėjimas buvo akivaizdus ir tikras, bet sunkiai paaiškinamas kitiems.

Įsisiautusi į senelės kailinius ir įsistojusi į didelius vyriškus aulinius batus, bėgau į kelią, į tą vietą, kur styrojo ugninės šviesos. Ėjimas darėsi labai keistas, lyg kojos judėtų vietoje – vos pajėgiau žengti į priekį. Turėjau įveikti didelį pasipriešinimą, sukeltą vis dar virpančių oro sūkurių, kurie bangavo kaip karštą vasaros dieną. Aplik mane sukosi sniego kruopelytės. Pagautos virpulio, jos suplaukdavo į verpetus ir glusdavo prie žemės. Kai viskas nurimo, ant žvyrkelio pamačiau tarsi išdegintą skritulį. Prieblandoje nieko daugiau negalėjau išžiūrėti. Ilgiau stovėti ant kelio nebebuvo prasmės. Grįžau atgal priblokšta paslaptingo potyrio. Apėmęs keistas jausmas buvo panašus į didžiulį sunkumą, kuris kabėjo kaip akmuo po kaklu ir neleido atsipeikėti. Lyg nerimu, lyg netikrumu virto esatis, tvyranti slogia nuotaika. Atrodė, kad nemiegodama sapnuoju...

Kitą nakties pusę pragulėjau tuščiomis atviromis akimis. Galvoje taip pat buvo tuščia lyg dideliame apleistame kambaryje, kuriame į sieną atsitrenkęs išsisklaido aidas. Nukrypęs į langą žvilgsnis skendo tokioje pat nejaukiai šaltoje žiemos erdvėje ir be mėnesienos, ir be tamsos. Keista blankuma vis dar tvyrojo lauke tarp medžių kamienų ir virš vieškelio, nuvingiuojančio į mišką.

Slogi būseną pamažu sklaidėsi. Išnyko mąstyseną sukaustęs stingulys. Iš tuštumos grįžo mintys. Pamažu pajutau šiltos srovės prisipildantį kūną – į akių stiklą priplūdo sielą šildančios šviesos.

Naktis į rytą slinko pamažu, tarsi bijodama paviešinti paslaptį, apgaubusią ne tik sodo medžius ir kaimo žvyrkelį, bet ir manyje slypinčią jauseną.

II

Savaitgalį buvome atvažiavę į tėviškės kaimą, kuriame gyveno sena tetulė, vieniša mano mirusios motinos sesuo. Iš vakaro jos pavaišintas naminiu aviečių vynu, vyras miegojo kitame kambaryje.

Rytą mano pasakojimu apie keistą šviesulį ant kelio vidurnaktį niekas netikėjo.

– Kodėl nepažadinau? – klausė Martynas.

– Tai įvyko akimirksniu. Kol tu būtum atėjęs iš kito kambario, nieko nebūtume pamatę nei aš,ėjusi tavęs budinti, nei tu, nesuspėjęs ateiti.

– Gal sapnavai...

– Dabar aš viena bijosiu... – nutęsė tetulė. – O jeigu ten vagys? Priviso visokių svieto perėjūnų gvieštis svetimo gero...

Tik neužpustyti didelių batų palikti pėdsakai ant retai apsnigtos pievos tarp sodo medžių vieškelio link paliko ženklus, kad tikrai naktį buvau išėjusi į lauką, ir kad tai ne sapnas. Martynas pasiėmė tuos mano avėtus batus ir nuėjęs pamatavo pėdsaką – atitiko.

– Turbūt tiesą sakai...

Tylėjau. Galvoje vėl staiga pasidarė tuščia kaip praėjusią drumzliną naktį. Paslaptingo reiškinių paskleista nežinomybė buvo nauja mano patirtis, kurios nesuvokė aplinkiniai ir kurios niekam nereikėjo – niekas į ją nenorėjo gilintis, žiūrėjo atsainiai ir paviršutiniškai. Nežinia kiek prireiks laiko, kol paslaptį

įminsiu. O gal ji taip ir liks neatskleista, kaip daug kas išlieka paslaptimi...

Kol pusryčiavome, sėdėjau išmeigusi akis į papilkavusią tolumą ir nepajėgiau nieko galvoti. Tokia būseną vargino. Pastebėjęs mano sąstingį, Martynas pratarė:

– Reikėtų prasiblaškyti...

– Tu teigus...

– Surenkime su draugais vakarėlį.

– Negaliu pakęsti tuščiagarbių...

– Betgi tai elitas!

– Koks ten elitas, jeigu kalba sukasi tik apie turta, pinigus, skudurus ir balius, o galvelės skamba kaip tušti puodai.

– Na, jau... – nutęsė vyras. – Ar ne per daug griežtai vertini?

– Nepatinka puse mokslis ir kičas, nukopijuotas iš miesčioniškų žurnalų! Ar paika panelė prašmatnia suknia yra elitas? Kaip iš vyžos kaliošas... Mokslo, meno, kultūros žmonės – suprantu...

– Tokia mano aplinka... O prasiblaškyti nekenks...

– Kaip nori...

Žiemos dangus ėmė blaivyti. Pro debesų properšas slyščiojo šykštūs saulės spinduliai.

– Nueikime ten dienos metu, – pasiūliau.

Martynas sutiko. Į visa tai jis žiūrėjo kaip į pramogą, nes dažnai pasitaikius progai pasišaipydavo iš mano samprotavimų apie dalykus, nieko bendro neturinčius su materialiu pasauliu.

Spaudė šaltukas. Iš tolo ant vieškelio pamačiau kaip ugnies lanku išdegintą skritulį. Prie jo krašto tyrinėjau kiekvieną žemės lopinį. Akys užkliuvo už žalsvai melsvos spalvos kristalėlių, kurie atrodė lyg smulkiai sudaužytas stiklas. Švystelėjus saulei, jie sužėrėdavo ryškia kaip rašalas mėlyna spalva, o jai pasislėpus nublankdavo. Įtempiau žvilgsnį ir dar kartą švystelėjus saulei, skritulio viduryje išžiūrėjau daug mažesnę, bet ryškesnę skrituliuką.

– Ar matai? – rodžiau Martynui.

– Kas?..

– Gerai išžiūrėk.

– Tau akyse mirguliuoja. Neišsimiegojai...

Suvokiau, kad mūsų požiūriai skiriasi – į vieną ir tą patį tiesiog žiūrime visai kitomis akimis, skirtingai nusiteikę. Naktinis reginys tarsi supriešino mane su vyru, kuris nenorėjo, o gal ir negalėjo kreipti dėmesį į tai, ko nebuvo patyręs. Supratau, kad jis niekada nepajus, ką tuo metu jaučiau aš, ir nesistengs į mano pojūčius pažvelgti jautriau arba juos suprasti.

III

Tėvų namai man vis dar buvo tarsi pasakų šalis, kurioje sklando gera šilta dvasia, iš kiekvieno kampo kyla prisiminimai. Dažną kartą atvažiavusi slankiojau tarp kuklių kaimo baldų, tarp to paprastumo, sklندانčio čia nuo vaikystės laikų. Man jis visada buvo brangus ir artimas. Martynas siūlėsi nupirkti nors naują sofą... Neįsivaizdavau bent kiek prašmatnesnių, prie šios aplinkos netinkančių daiktų, nors ir nedidelės, bet prabangos, kurios blizgesys nesiderintų prie namo tarp pievų ir laukų ramybės, seno sodo šlamėjimo. Jaukiai jaučiausi tarp to kasdieniško paprastumo – dažną savaitgalį pailsėdavo siela ir kūnas. Visi susikaupę rūpesčiai nuplaukdavo su rytais pažeme slenkančiu rūku, kuris dar ilgai rangydavosi pievoje, kol iš aukštyrų kylančios miglos pasirodydavo saulė.

Senelė buvo prisodinusi darželyje neužmirštuolių. Kai maža būdama kartą paklausiau, ką galėtų reikšti toks gėlių pavadinimas, ji atsakė, kad tai priminimas neužmiršti ko nors brangaus ir artimo. Vasarą jų mėlynumas bylojo senelės prašymą: kai numirsiu, neužmiršk manęs... Ta mėlyna spalva tiek giliai įsigėrė į mano širdį, kad į neužmirštuoles panašus Martyno akių žvilgsnis tarsi susilydė su manuoju, kai pirmą kartą jį sutikau vieno renginio metu.

IV

Į sostinę įvažiavome temstant. Prie nedidelio namo priemiestyje, nusipirkto už abiejų butus, stovėjo kažkieno paliktas automobilis. Jį reikėjo stumtelėti, kad galėtume įvažiuoti į kiemą. Gatvėje šiureno lengvai pustomas sausas sniegelis, o po nemenkomis pastangomis pastūmėta mašina supilkavo asfaltas. Pasirodė, kad vėl matau nematomos bangos atsviestos stačiakampės dėžės paliktą dėmę, kaip praėjusią naktį ant kaimo vieškelio, o jos viduryje tarsi iš stiklo kruopelių sudėliotą blankų žalsvai melsvą skritulį. Net nusipurčiau – ne, ne, negali būti... Sugrižo aną naktį apėmęs nykumo jausmas, kuris tarsi slinko iš paskos į mano namus.

Nuovargis ir išpūdžiai gramzdino į miegą pavargusį kūną, kurio, jatau, nebeapleis netikrumas ir nerimas. Į ateitį eisiu kaip slidžiu stiklu: įsitvėrusi minties, kad nepargriūčiau – sudužusi nesubyrėčiau į daugybę smulkių dalelių... Turėsiu vėl gyventi nepastovumo ir abejonių apsupta... Taip gyvenau savo šalyje ir iki Nepriklausomybės atgavimo su viltimi, kad viskas greitai pasikeis. Tik kito viskas lėtokai...

V

Baigiantis savaitei, į mūsų namus sostinėje prigūžėjo svečių – vyro draugai su žmonomis. Ilga juoda suknia, nuogus pečius pridengusi blizgia skara įplazdeno Agnė. Jos ilgšis vyras įstypčiojo kaip gandras lauko gale. Smulkiai susigarbanojusi plaukus, nuolat kresteldama aukštin neklusnią garbaną, vis šypsojosi šviesiaplaukė Viktorija. Jos antroji pusė turėjo vėluoti iš vyriausybės posėdžio. Kitų porų gerai nepažinojau, bet ir nesistengiau – Martyno aplinka mane mažai domino. Į didesnes draugystes leistis neturėjau kada.

Daugelis moterų atrodė kaip iš parduotuvės pabėgusių lėlių būrys. Į mane siūbtelėjo netikras blizgesys ir išorinė tuštybė, tarsi kauke pridengta ryškiu grimu, slepiančiu esmę.

Atsidarė durys ir, aukštai iškėlus galvą, į kambarį ryžtingai įplaukė man nepažįstama mergina su dar nevedusiu moksladraugiu, kuris dirbo kartu su Martynu.

– Susipažinkit, – ištarė Lukas. – Pristatysiu vėliau.

– Pagaliau... – suplojau delnais. – Gal tą senbernį nors viena sutvarkys...

Svetainėje buvau padengusi švedišką stalą, kad galėtume laisvai užkasti, pasišnekėti, pašokti.

Įsitaisë kas kur. Agnė patogiai ištiesė kojas ant minkštos kėdės, pristumtos prie fotelio. Prisidegusi cigaretę, ant sofos slystelėjo nepažįstamoji. Prie muzikinio centro diskus rinko

Viktorija. Lukas ir Titas tyrinėjo už fortepijono ant sienos sukabintus paveikslus ir, ko gero, aptarinėjo mano keistą skonį.

Prasivėrus durims, įžengė maniškis su Viktorijos vyru. Kaip susitarę jie apsėdo deserto stalių, kuris šįvakar dar buvo tuščias, ir susistatė alaus butelius. Jie lėtai siurbčiojo tą rudą skystį aptarinėdami dienos įvykius.

Viktorijai parinkus muzikos, pasigirdo svajingas lėtas valsas. Kambarėje visi ėmė suktis, pagauti ritmo. Mane šokio pakvietė Titas. Martyną pamačiau nepažįstamosios glėbyje. Ant jo pečių gulinčios nuogos rausvos jos rankos man priminė... ant turgaus prekystalio išdėliotus stambiai pjaustytus mėsgalius su šalia stovinčia į juos panašia pardavėja. Judėdama visu nemenku, bet gražiu kūnu, ji kažką aiškino ir vis garsiai kvatojo.

„Iš kur Lukas ją ištraukė?“ – pasirodė lyg būčiau mačiusi.

Po šokio visi susitikome prie užkandžių stalo.

– Retai susieiname! Paušime... iki ryto! – šuktelėjo Martynas. – Šiandien penktadienis!

– Tiek ilgai nebus ko veikti... – pesimistiškai nutęsė Agnė.

– Bus! – blykstelėjo Luko akys. – Šįvakar viskas mano rankose.

– O kas? – smalsavo Viktorija.

– Pa-ma-ty-sit... – valiūkiškai nužvelgė paslaptinę merginą. – Staigmena...

Moterys gurkšnojo prancūzišką raudoną vyną. Nepažįstamoji traukė cigaretę po cigaretės. Kalba nesimezgė. Iš

Martyno aplinkos moterų dvelkė kažkokia nenusakomai svetima dvasia – jas poniomis buvo padariusi vyrų visuomeninė padėtis. Daugelio blizgėjo tik lėliška išorė... Nei aštrus protas, nei erudicija nė nedvilktelėjo...

Dirbau muziejuje. Atrodžiau kiek paslaptinga, perkopusi į ketvirtą dešimtį moteris. Niekas iš susirinkusių nežinojo, kad mokslus esu krintusi Paryžiuje bei Romoje, o dabar rašau disertaciją iš menotyros. Su vyru nusprendėme netrikdyti svečių nereikalingomis kalbomis apie mus ir mūsų gyvenimą. Stengiausi išlikti paprasta ir atvira.

Stebėjau nepažįstamą merginą, kurios iki šiol niekas nepristatė, jos kaip ištekintą figūrą, ir niekaip negalėjau įspėti profesijos.

„Kuo užsiima tie ilgi miklūs, kiek apvaloki pirštai? Muzikantė – perdaug kažko vulgaraus jos elgsenoje. Ne...“

Mano negirdimus svarstymus nutraukė atsistojęs Lukas:

– Gal uždegtum žvakes...

Kol vaikščiojau ir pasieniais, ant židinio degiojau žvakes, nepažįstamoji kažkur dingo. Užgesus lempų šviesai, ją su ilga balta skraiste į kambarį įvedė Lukas. Žvakių šviesoje mergina pasirodė kiek paslaptinga. Jiedu pasuko prie fortepijono – susirinkusieji sulaikę kvapą iš tikrųjų laukė koncerto.

– Pristatau jauną menininkę!

– Bravo! – džiūgavo Martynas. – Pagarba menui!

– Pas mus svečiuojasi striptizo šokėja Vija... Gyvenime ji – Jovita. Įsitaisykite aplinkui...

Daugeliui iš nuostabos atvėpo lūpa.

– Nuo kada striptizas – menas? – mėginau prieštarauti per aukštam kičo vertinimui.

– Negi mokslas? – atvirai tyčiojosi vaikystės draugas. – Menas jausmams pažadinti!

– Gal aistroms?.. – atkirtau.

Vija akimirksnį sustingo. Prie kairės šlaunies prispausta ranką ėmė lėtai su atsidėjimu, tarsi atsargiai glostytą odą, kelti virš galvos. Tai darė su nežmoniška atida lyg norėdama atverti ir pateikti aplinkiniams rūpestingai iki smulkmenų išpuoselėtą kūną. Skleidėsi balta skraistė, rausvais raišteliais pritvirtinta prie riešų. Pamačiau tokį pat kaip raišteliai rausvą jos pamušalą, kuris banguodamas čia prasiskleisdavo, čia vėl pranykdavo. Tą akimirką ji buvo lyg būrėja, meistriškai dėliojanti kortas ir burianti iš aistrų... Rožinė spalva viliojamai kaitino vaizduotę. Tai užsipliekisdavo, tai vėl blėso vyrų akys – jose blykčiojo vylingos liepsnelės.

Šokio tempas pamažu greitėjo. Kartu su ritmingai judančia skraiste šmėsteldavo ir vėl pranykdavo Vijos kūnas. Akimirksniu švystelėjusi savo apdarą, ji atidengė šlaunis, užšoko ant šalia fortepijono stovėjusios kėdės ir stryktelėjo aukštyn. Iškėlus rankas, nosisukusi nuo svečių ir pakreipusi veidą šonu, sustingo

ant blizgaus instrumento dangčio. Pamažu skraistė slystelėjo žemyn paskleisdama į žvakių šviesos prieblandą vos boluojančią nuogybę. Mergina atrodė kaip marmuro statula. Tada prisiminiau, kad panašų, gal jau savotišku striptizo standartu virtusį atvaizdą buvau mačiusi bulvarinio žurnalo reklamoje.

Buvau ir sužavėta jos drąsos, ir degiau iš pykčio – naikinama šilta mano namų dvasia ir jaukumas. Į juos ima skverbtis kičo paskleistas svetimumas ir tuštybė, sūpuojami naujos ir iki manęs atklydusios nuolatinio skubėjimo ir įtampos bangos, kuri šlavė visa, kas skaidru ir artima sielai. Jutau, kad nelabai gražu gadinti svečių nuotaiką ir ką nors sakyti, todėl kiek sutrikusi tylėjau...

Šokėja, banguodama rankomis kaip balerina, nuleido jas žemyn, grįžtelėjo galvą, paskui atsisuko visu kūnu. Tarp jos kojų rausvos medžiagos lopinėlis vos dengė Ievos paslaptį. Tai jau nebebuvo pirmykštė Ieva, per keletą sekundžių atskleidusi iš paviršiaus šaltą, neįspėjamą savo kūną ir tarsi pasiruošusi pulti į aistrų gelmes. Taip tada ji man atrodė stovinti aukščiau visų: tokia graži ir tokia vienadienė besielė būtybė. Pamažu vienas po kito sujudo raumenys, kol tarsi pagautas ekstazės ėmė virpėdamas banguoti visas kūnas. Azartiškai judėdama, ji nusileido ant žemės ir įsimaišė tarp vakarėlio svečių.

Striptizo scena akimirksniu virto mano namai. Nesu davatka, bet apsaugok Viešpatie, ką apie tokį renginį su striptizo

šokėja pagalvotų pažįstami, bendradarbiai ar giminės... Pasipiltų paskalos... Visi jie buvo senokų pažiūrų žmonės. O ir man pačiai tai atrodė kaip didžiulis dvasios nuopuolis.

Norėjau padėkoti tariamai menininkei... Tarsi supratęs ketinimą, moksladraugis atsistojęs paaiškino:

– Už meną sumokėjau! Tai dovana jums abiem – jausmų pamoka!

– Aistrų... – įsiterpiau.

– Tegul aistrų... Vija šį vakarą linksmins kiek paprašysiu.

Visi jau buvo gerokai įkaitę. Lukas atsuko butelį konjako. Šokėja pripylė ant stalo stovėjusias taures ir pasiūlė išgerti už nuogo kūno triumfą. Taip ir pasakė. Ką bepakeisi ar pridursi?! Tiesiog susimaišė subjuro pasaulis. Prisodrinta įtampos svetimumo banga, užliedama aplinką ir vėl atslūgdama, drumstė būti netikrumo pajauta, kuri galėjo apimti kiekvienus netvirtus namus. Galėjo, nes likome žlugusios imperijos pakraščiuose. Tie pakraščiai – anksčiau laisvesnio oro gurkšnis, atgaivos šuoras. O dabar?! Dabar visokių drumzlių sąnašos, apdairiai pateikiamos kaip didžiausia vertybė norint įtvirtinti požiūrį į pelną teikiančius dalykus. Daug kam prireiks laiko įsitikinti, kad tai didžiausias niekalas – vienadienis blizgutis. Negi mes kaip indėnai, kuriuos tokiais blizgučiais lengva suvilioti ir apmulkinti? O paskui ir paleisti į visas pasaulio šalis ir be blizgučių, ir be tikrųjų vertybių.

Vakarėlio centru tapusi Vija, jautė pareigą atidirbti. Tuštybė kartu su nauja, dvasiai svetima menkyste pakilo į per dideles aukštumas. Tik nieko negalėjau pakeisti – tikrąsias vertybes nušluojančios įtampos bangos sulaikyti. Širdį durstinėjo, kad visa tai mano namuose...

Vėl įsisupusi į skraistę, ilgais, bet nelabai grabiais pirštais sukiodama taurės kojelę, Vija lėtai ją nuleido ant stalo. Atsistojusi pliaukštelėjo rankomis ir išdainavo:

– O dabar šoksime visi kartu!

Vaizduote slinko nuogas ilgšis Titas. Prunkštelėjusi prisidengiau delnu, kad nepratrūkčiau garsiai kvatoti. Suvokiau esanti netaktiška, tik į mane niekas jau nebekreipė dėmesio. Buvau neįdomi su ne tokia primityvia pasaulio samprata.

Mintys plaukė į paskutinius Antikos amžius, kai valdžios vyrai, užmiršę valstybės ir visuomenės reikalus, lėbavo termose, be saiko garbindami Bachą: liejosi vynas, o persivalgymas ir persigėrimas buvo virtęs kasdienybe. Čia pat godžiai ir gašliai, be jokio padorumo jie tenkino aistras. Visa tai susipynė susiliejo į nuolatinę orgijas, nugramzdinusias į nebūtį ne tik valstybę, bet ir visą civilizaciją...

– Valdžios striptizas... – kiek pajėgdama garsiau pratariau.

– Mano namuose šiandien laisvė ir šėlsmas! – atšovė Martynas. – Nekelk vaidų! Panorėsiu – įrengsiu namuose ir striptizo sceną.

– Be staigmenos neįdomu... – prie pokalbio derinosi Titas.

– Greitai pakils karjeros laiptais... – pasigailėjau viešai prakalbusi.

– Europos parlamentaro... – lyg su pavydu įsiterpė Lukas.

– Po rinkimų ir pažiūrėsim... – nutęsė Martynas.

VI

Tobulindamasi Paryžiuje, netoli Jėzaus Širdies Katedros siauros Monmartro gatvelės vitrinoje buvau mačiusi panašią striptizo reklamą, kuri, gal ir nukopijuota, nuolat buvo kartojama viename bulvarinių žurnalų, matytų mūsų sostinės kioskų vitrinose.

Iš Paryžiaus dailininkų buvau girdėjusi, kad įėjimas į užėigą kainuoja nemažus pinigus. Dar sovietmečiu kino filmuose palaidumu išgarsintame mieste tarp aistrų šėlsmo ir meno brėžėsi griežta riba. Vakaruose striptizo menu niekas nelaikė – besaikis kūno garbinimas, iki koktumo pabodęs, buvo mėgiamas tik tam tikro sluoksnio žmonių... Sklido kalbos, kad į juos už nemenkus pinigus dažnai įviliojami ir patiklūs bei smalsūs mūsų turistai. Gal parvažiavę iš kelionės, ir jie pabandė ką nors panašaus sukurti. Visko gali būti... Tai dar didelis atradimas vidutiniokams – beskoniams, kičą garbinantiems naujiesiems lietuviams, mokantiems tik mėgdžioti, o ne ką nors originalaus sukurti. Jiems jis gal ir didelis menas. Ir tai tik tol, kol nusibos tas beprasmis nuogybės demonstravimas. Kiek jos gali reikėti? Ilgai rodoma, ji tampa atgrasi.

Atmintyje šmėžavo Paryžius su jo šurmulingomis naktimis, ginčais prie vyno taurės iki vėlumos su jaunais dailininkais jaukiose kavinukėse... Paveikslų mugėmis ant Monmartro

*kalno... Paryžiaus panoramos žvalgymu iš Eifelio bokšto...
Keistojo dailininko Salvadora Dali muziejus... Rodeno
skulptūros jo namų kiemelyje... Klaidžiojimai po Luvrą...
Kelionės į Arlį ieškoti Van Gogo pėdsakų...*

VII

Kompanijai pabodus, įslinkau į miegamąjį – tegu kolektyviai sau šoka, jeigu tik tiek jiems tereikia.

Įžiebusi lempą, nuėjau atidaryti balkono durų – trūko oro. Keistas šešėlis atšoko nuo koridoriaus lango ir šmėstelėjo už svečių automobilio. Nespėjau įžiūrėti, kas tai galėjo būti.

Prie Martyno lovos ant spintelės gulėjo Viduramžių prancūzų mąstytojo Nostradamo Pranašystės su aiškinimais. Atsiremusi į lovos kraštą, ėmiau sklaidyti knygą – skaitysiu tą ketureilį, kurį pirmiausia atversiu. Taip bendrabučio kambaryje studijų metais naktimis rinkdavome eilėraščius, o paskui skaitydavome. Atverčiau pirmą pasitaikiusį puslapį:

IV CENTURIJA 100 KETUREILIS

Tie, kurie skaitys šias eilutes, tegul mano esą tam subrendę

Prasčiokai ir neišmanėliai neturi jų liesti

*Visi astrologai, stuobriai ir neišsimokslinusiėji ieško ten, kur
reikia*

Tačiau kuris kitaip eina, prasiskverbs į paslaptį.

Kuo tolyn, tuo labyn posmai lydėsi į įspūdingą kūrinį. Pasijutau nevykėle, kuri nelabai įstengia suvokti, ką skaito. Nepaaiškinamas minties slėpinys vertė sutelkti visą dėmesį ir atidžiau gilintis į sudėtingą prasmę.

Ant milžiniškos įtampos, pykčio ir keršto bangos dar blaškėsi liūdni rugsėjo vienuoliktosios aidai. Kiek susikaupė juodos pasaulį griaunančios jėgos? Iš kur ji, ta banga, nusinešusi šitiek gyvenimų, likimų ir vilčių? Atrodytų žmogus – protinga būtybė... Tik ar ji iš tikrųjų protinga užsimojusi griauti ir naikinti, kerštauti kitaminčiams? Kodėl taip staiga jis virto žvėrimi?

Tą nelemtą įvykį, sudrebinusį pasaulį, irgi buvo nuspėjęs aiškiaregis. Taip ir gyvename ant Nostradamo pranašysčių įrėmintos griūties bangos, kuri teliūskuodama vis kasdien atneša mums išsipildymo nuojautą. Slystelėjusi ji neatsitrenkė į sulaikyti galėjusią kliūtį: dulkių stulpu virtę dangoraižiai ir po jais žuvę žmonės pakeitė esaties sampratą, sudrumstė nors ir apgaulingą, bet šiokią tokią pasaulio rimtį ir išsklaidė iliuziją apie santykių pastovumą ir tvarką. Karas jau vyko kasdien, o fronto linija nebeteko prasmės. Pradingo nusitrynė riba tarp gėrio ir blogio, tarp santarvės ir neapykantos, tarp melo ir tiesos. Kiek nedaug reikia, kad sugriūtų būtis ar net civilizacija! Niekas nebegalėjo apsaugoti nuo grėsmės, kuri tvyrojo kaip priešprieša visam tam dvasios skurdui ir purvui, kurį skleidė žiaurumas, pyktis ir atviras seksas. Noras nusviesti drabužius ir be jokios paslapties atskleisti nuogą kūną virto kasdienybe, kokčiai klykiančia iš televizorių ekranų. Šalti apolonai ir afroditės bedvase nuogybe smukdė pasaulį žemyn į aistrų purvą. Ar liks pėdsakų apie gyvą padarą, vadinamą žmogumi?! Ar jam jau bepritinka žmogaus vardas? Net laukinis žvėris nebeprilygsta jo klastai ir nuožmybei – norui

žudyti taip išradingai, kad kaltininkas nebūtų surastas, o jo juodi darbai išaiškinti. Sukėlęs tą jau nuolatine virtusią griūtį, jis kasdien dalyvauja nematomame kare pats prieš save.

Spustelėjau pulteliu į trečiąjį televizoriaus kanalą. Išsigimęs siaubūnas be perstojo tratino automatu. Degdamos griuvo sienos, liepsnojo ne tik žemė, bet ir dangus. Šautuvą apsikabinusi mistinė būtybė paragriuvo ir, barškindama kaulais, daužė į žemę kaukolę. Šlykštu – nušlaviau klaikius absurdo vaizdus. Per kitą kanalą girtuoklė moteris ranka bandė uždengti mikrofoną. Išpurtes veidas, perkreiptos akys, sunkus vos besiverčiantis liežuvis kėlė pasibjaurėjimą ir šleikštulį. Už moters nugaros šmėsčiojo išsigandę murzini vargšai jos vaikai.

„Varganas mažųjų gyvenimas“, – pagalvojau.

O, Viešpatie – du siaubūnai, užimantys televizijos programų laiką! Maigiau mygtuką ir patyliukais keiksojau. Daina apie angelus... tas iš visų kampų sklindantis prostitučių himnas – jos herojus lengvai doroja moteris... Perjungiau kanalą – ekrane maivėsi prastai nugrimuota dainininkė be balso. Kodėl į padanges keliami visokie siaubūnai, dvasios ubagai ir netalentingi rėksniai, įtvirtinantys prastą skonį ir sielos tuštybę? Nesuradusi ką tinkamo žiūrėti, išjungiau ekraną.

VIII

Paryčiais nuslinkusi žvilgtelėti į svetainę, pamažu vėriau duris. Ant fortepijono draikėsi sulamdyta Vijos skraistė. Ji pati, apsikabinusi Luką ir užsimetusi jo švarką, pusnuogė miegojo ant sofos. Ant stalo stirksojo daugybė nešvarių indų, o ant grindų aštriais stiklais šiepėsi sudaužyta taurė, iš kurios ištekėjusi raudono kaip kraujas likerio balutė ant šviesaus kilimo išskydo į rausvą šalies žemėlapi. Šlapi kavos tirščiai maišėsi su nuorūkomis, išbirusiomis iš peleninės. Visi tie kvapai mišo su alkoholio tvaiku, kuris nemaloniai tvyrojo kambaryje.

Svetainės erdvė dvilktelėjo į mane lyg po kūno ir sielos mūšio, kuriame siela, skleidusi dvasingumą ir buvusi kultūros pasididžiavimu, pagaliau buvo nugalėta – kaip kokios bevertės išnaros dryksojo du kūnai.

Virtuvėje skimbčiojo indai – kavą virė Martynas.

– Sunkios pagirios?

– Padauginau... Plėšia galvą, – spaudė žodžius.

– Kada baigėsi?

– O tau koks skirtumas, juk išėjai...

– Toks grubus niekad nebuvai.

– Nekibk iš pat ryto. Atstok su savo...

– Aš tau nesipiršau...

Plikomos kavos aromatas maloniai kuteno uoslą. Atsisėdusi už stalo, laukiau rytinės atgaivos. Siurbčiojome jėgas gražinantį

gėrimą ir tylėjome – nesinorėjo aptarinėti smulkmenų ir aitrinti didėjančios įtampos.

– Kam tas kičas?

– O kas?! – persikreipė Martyno veidas.

– Man – liūdna, kad mūsų namuose...

– Nustok inkšti ir gailėtis, kas jau praėjo...

Į virtuvę kyštelėjo galvas dvi susitaršiusios būtybės užgriuvusiomis akimis.

– A, šokėja ir šokių organizatorius... – per dantį traukė Martynas. – Gal kavos?

– Dingo Vijos drabužiai, – vapėjo nuo vėsos tirtėdamas Lukas.

– Galiniame kambaryje, – priminiau.

Apsirengę ir atsisveikinę abu išskubėjo nelabai smagiai pasijutę.

IX

Pirmadienio rytą iš pašto dėžutės iškritusiame šalies dienraštyje pasirodė kažkas pažįstama. O, dievulėliau, antraštė rėkė: „Orgijos kandidato į Europos parlamentarus namuose“, o nuotraukoje – mano namų svetainė su neryškiu Vijos siluetu ant fortepijono. Žvilgsnis nuslydo į neuždengtą langą, o atmintyje šmėstelėjo nesusipėtas vakar naktį įžiūrėti šešėlis...

„Kas dabar bus? Sužinos pažįstami, giminės...“ – žadinau Martyną.

Pastėrusiai žvelgęs į nuotrauką, jis stvėrėsi už galvos ir susikeikė:

– Po šimts velnių! Negali nė nusi..., o jau visas miestas uosto...

– Ką ten miestas – šalis! Gal tyčia šokėją atsivedė ir žurnalistą pasamdė... Kartu dirbate – konkurentas...

– Jis gi tavo moksladraugis ir... šeimos draugas...

– Savais nebegali pasitikėti, o čia – svetimas...

– Baik įtarinėti! – žybtelėjo Martyno akys.

– Visi ten valdžioje vieni kitus kelis kartus nupirkę ir pardavę... Reikalus susitvarkys... Padorumą nugalėjusi pinigų aistra skatina tik lobti. O čia vilionė – Europos parlamentas... Iš pavydo sprogtų bet kuris...

– Kviesiu gydytoją... Vienintelė išeitis – nedarbingumo lapelis...

– Daryk, kaip išmanai...

X

Skubėjau į darbą baisėdamasi, kad būsiu dėmesio ir apkalbų centru. Iš visokių niekų kurpiama sensacija, kurią kasdien pirmuosiuose puslapiuose kaip didžiulę vertybę pateikia laikraščiai. Dažną jau ima teliūskuoti ta visus blaškanti, kaskart vis kitokiu blizgesiu ar nuopuoliu paspalvinta įtampos banga – be būties pastovumo ir ramybės...

Neapsirikau – ant skyriaus vedėjos stalo gulėjo šviežias, dažais kvepiantis šalies dienraštis. Ji nusišypsojusi linktelėjo galvą.

Už visų kampų kampelių aptarinėjo mano namų nakties įvyki, kurį paviešino laikraštis. Ugdoma bulvarinių žurnalų žurnaliūkščių, prigrūstų pigaus kičo ir banalybės, visuomenė galėjo virsti niekalų rankiotoja, skleidžiančia šnabždesius, apkalbas ir intrigas. Ir iš tikrųjų vieni mane pasitiko su nuostaba, kiti žvelgė smalsiai, tretį – su pašaipą. Viena paskalėlių nešiotaja, įsivaizduojanti, kad tokiais būdais valdo muziejų, suskubo įgelti, bet aš tik numojau ranka. Apsidžiaugiau, kad yra ir tam neteikiančių jokios reikšmės. Tai sutvirtino pasitikėjimą – sunkią akimirką galėsiu atsiremti.

Laisvas Martyno požiūris į linksmybes pridarė daugybę keblumų. Praradau dvasios ramybę, kurią jutau iki vestuvių. Maniško nesiskaitymas ir grubumas dažnokai trikdė. Bijojau virsti vyriškų įgeidžių žaisleliu – iš prigimties buvau jautri ir

lengvai pažeidžiama. Kodėl jis toks? Tuoj po vestuvių buvo švelnus ir geras...

Gyventi po vienu stogu, gulėti vienoje lovoje dar nėra šeimyninio gyvenimo pilnatvė. Jeigu nenusiglūdinsime, būtis išsiderins kaip netinkamai naudojamas instrumentas.

Grižau namo virpančia širdimi, kad neišvengsiu aštraus ir abiem nemalonaus pokalbio. Klaptelėjus atsirakintoms durims, žvilgsnis užkliuvo už popierėlio, numesto ant stalelio šalia telefono: išvažiavau į Briuselį.

Lengviau atsikvėpiu – šeimyninių nesklaidumų neberekės knebinėti. Juos numarins išsiskyrimo užmarštis...

I (XI)

Nemėgau be prasmės tysoti lovoje – skubinausi į darbą. Pakeliui patekau į mašinų grūstį. Nervinausi pavėluosiąs. Prie šoninio įėjimo į vyriausybės pastatą grūdosi minia. Žurnalistai – jų visur pilna kaip maitą užuodusių hienų.

Sustojęs akimirksnį užsimerkiau. Atminties gelmėse šmėstelėjo stiklinis gaubtas ir aš jame, ieškantis ir nerandantis durų išėiti. Aplink gaubtą laksto minia, rodanti pirštais ir sutartinai kikenanti, o nepadorios grimasos primena, kad esu nuogas. Blaškausi atsitrenkdamas į stiklą, niršdamas iš bejėgiškumo ir nevilties... Klaikau sapno prisiminimas užnuodija mintis, kurios klaidžioja ir liejasi su tikrovės vaizdais, vakarais rodomais per televiziją. Gyvenimas darosi panašus į stiklinį akvariumą, kuriame nenorėčiau matyti savęs iki koptumo apnuoginto... Nieko negaliu pakeisti, visai nieko...

Atmerkęs akis, išvydau į mane nukreiptas kameras: vėl kurpiama eilinė sensacija kaip koks muilo serialas... Įdomybes medžiojanti minia apspito mano mašiną. Kol išsiropščiau ir išsiėmiau daiktus, įkyriai bruko mikrofonus ir klausinėjo, ar dažnai organizuoju vakarėlius, ar tikiuosi laimėti rinkimus...

Sunkiai tvardydamasis tylėjau. Užtektų prasižioti – ir naujas niekalas.

Įkyruolių būrį, sekantį iš paskos, sulaukė budintysis, paprašęs netrukdyti darbo dienos. Lengviau atsikvėpiau tik uždaręs kabineto duris.

Į darbo pabaigą paskambino ministras ir paprašė važiuoti į Briuselį išsiaiškinti visokiausių smulkmenų, atsiradusių derinant dokumentus.

II (XII)

Traukinys lėkė pašėlusiu greičiu, tarsi kai kurių tautiečių tuščiomis šnekomis į Europos struktūras vejama mano šalis ... Ne darbais – kalbomis.... Už lango tirštėjo prieblanda – su tamsa liejosi pakeleš vaizdai. Kupė kol kas buvau vienas.

Išsitraukęs patalynę, išsitiesiau ant gulto. Vagonas ties posūkiomis kratėsi ir blaškėsi į šalis kaip didžiulis metalo dinosauros.

„Koks kvailys, koks kvailys,“ – žviegė po manimi plieniniai bėgiai.

Iš tikrųjų – ir dar koks. Reikėjo įsileisti į namus tą Luką! Jis ir darbe nenuspėjamas, vienas iš tų tuščių kalbėtojų. Vien svarstymai, kad po kokio dešimtmečio visi kalbėsime tik angliškai, rodė menką žmogaus protą ir savivoką. Galės net ir vienas su savimi šnekėtis. Jis jau pasirengęs reformuoti pavardes, kad būtų trumpesnės ir skambesnės. Tai nuasmeninimas. Kaip bus su turtu, gražinamu ar pripažįstamu tik atitikus paveldėtojų pavardėms?! O atsekamos giminės šaknys? Kažkam, matyt, prireikė dar didesnės painiavos.

Nesuprantu primityvumo, kuris suvokiamas kaip tobulėjimas. Jeigu tokį buką išrinktų, susiriesdamas visiems lištų į tam tikrą vietą. Įmanytų – visai stuburo atsisakytų, ir tai ne gražiausias bruožas.

Turėjau pasiėmęs pradėtus skaityti Nostradamio Pranašysčių aiškinimus. Į knygelę tiek įnikau, kad atsitokėjau tik atvertęs paskutinį puslapį. Daug kas sunkiai suvokiama: aiškiaregio išvalgos neįtikėtinos, bet akivaizdžios. Susimąščiau apie gerokai į priekį numatytą ateitį. Ji turėtų būti be rasių. Įdomu, kaip atrodys žmogaus hibridas: nei baltas, nei juodas, nei geltonas – per vidurį. Atšylantys ledynai keis Žemės klimatą. Nuolat besikeičiantį nepastovų orą bus sunku numatyti. Tokia aplinka veiks žmogų, jo sveikatą – išliks ištvermingiausi, laimėję amžiną kovą už būvį...

Kokia kalba tada kalbės žemės gyventojai? Jeigu visa aplinka vėl suka į bendruomeninį gyvenimą, be abejo – pačia seniausia žemės kalba. Kokia ji? Ar ta, kuria iš dangaus prabilo Dievas, kai pagal Bibliją pirmiausia buvo žodis?.. Kaip anais istoriniais laikais žmogus, gyvendamas gamtoje, jautė visatą?!

Pranašas numatė, kad medicina taip ištobulės, jog žmogus ištvers nežmoniškai ilgai – gyventi atsibodus negalės numirti. O įvairias negalias tvarkys ir gydys mechanizmai. Turbūt kompiuteriai. Va tada ir reikės eutanazijos ir tik pagal asmens norą... Tik ne dabar... Kai kurie per daug skuba...

Bet kam aš apie tai svarstau? Juk viskas gal dvidešimt trečiajame amžiuje ir dar vėliau ... Man jau su tokiomis problemomis susidurti neteks.

Tamsa sutirštėjo – nors į akį durk, bet miegas neėmė. Dabar turėjau laiko visai sulasiotai patirčiai apmąstyti. Laisvalaikiu nagrinėjau archeologinių kasinėjimų aprašymus, tyrinėjau

senąsias kalbas. Tai dar ir antros specialybės uždegta aistra. Labai įdomu ką nors nauja atrasti kalbą siejant su istorija, archeologija, etnografija, antropologija ir net genetika. Patyriau daug nuostabos. Ėmė aiškėti, kad ko gero baltų kultūros klodas glūdėjo giliai po visomis kultūromis, prasidėjęs nuo ledynmečio. Tai matyti iš tautosakos – liaudies dainų, o ypač iš sutartinių. O lietuvių dainos! Kokia didelė jėga atsiranda dainuojant, pakyla ir sutvirtėja dvasia – jautiesi tarsi iš naujo gimęs: išsivalęs visokią sielos bjaurastį. Iš dainuojamosios tautosakos galima suvokti, kad lietuviai gyveno ir prie Dunojaus. Jei ne lietuviai – panašia kalba bendraujantys žmonės. O į rytų pusę link Dniepro, Dniestro, Uralo bei į šiaurę link Peškuvos ir Maskuvos, o gal Meškuvos. Į tuos kraštus vis žygiuodavo kunigaikščiai, suvokę, kad reikia vienyti ir ginti savuosius. Vytautas Didysis, be abejo, buvo ne užkariautojas, bet baltų žemių vienytojas. Tą supratau suradęs internete seną žemėlapi, kuriame Lietuva – didžiulė karalystė, o vėliau kunigaikštystė. Kokia ji buvo ir kaip vadinosi prieš Didžiąją kunigaikštystę? Viskas išsilydė susimaišę amžių gausme kaip pasakoje apie užburta karalystę.

Mūsų kalba yra laikoma seniausia pasaulio kalba. Pradedu įsitikinti, kad ji – visų kalbų pagrindas, davęs pradžią daugeliui naujų kalbų, kurios labai greitai keitėsi ir nuo jos tolo. Gotų kalboje radau savo gimtosios kalbos liekanų ar užuomazgų – sunku pasakyti. O kas tie gotai? Jie galbūt mūsų protėviai, nes toje kalboje daug lietuviškų žodžių. Gotų karalystės buvo Italijoje

ir Ispanijoje, jie gyveno ir Prancūzijoje. Rytuose gotai siekė Krymą, šiaurėje – Skandinaviją. Bulgariai irgi save laiko gotais. Enciklopedijoje buvau radęs, kad svebai, dabartiniai švabai, vadinti prūsais arba gotais, yra artimi burgundams, rugijams, geruliams arba varuliams bei liaudams. Dabar tik tenka spėlioti, ar iš visų šių genčių atsirado istorijos tėkmėje keitęsi dabartiniai lietuviai, o gal atvirkščiai. Ar slavai, germanai ir romanai irgi baltų gentys? Reikėtų etimologiškai išnagrinėti europiečių pavardes, kilusias iš vardų, – daug kas paaiškėtų.

Mūsų kalba, kaip seniausia pasaulio kalba, turi atsigauti ir suklestėti. Tikiu, kad Europoje kada nors visi ja kalbės, nes tai buvo seniausioji Europos, Azijos ir net Afrikos žemynų kalba. Visa tai privalu ištyrinėti gilinantis į kalbų ryšius viena su kita ir tarp jų šeimų... Jaunimui praverstų padirbėti Europos archyvuose: surankioti mūsų istoriją, išsiaiškinti kalbos santykius su kitomis kalbomis... Lenkijos, Rusijos, Švedijos, Slaptasis prūsų ir Vatikano archyvai daug dar ką nuo mūsų slepia... Turime į juos patekti, kad ištrintume iš istorijos baltąsias dėmes... O jų dar tiek nemažai ir įvairių!

Daug kas neaišku. Kas buvo tie mažieji graikai? Kodėl žlugo etruskų valstybė? Iranėnų kalbose skaičių pavadinimai panašūs į lietuviškus. Ir mažų, ir didesnių tų kraštų genčių kalbose, kaip ir lietuvių, toks pat skaičius du, ir iki aštuonių skaičių pavadinimai beveik tokie pat... Iš juostų ornamento kažkada buvo imtas kurti raštas, dėliojantis žodžius...Hetitai,

Anatolija, etruskai, Kreta, trakai, gotai, getai, gudai... Iš kur mes, tie lietuviai? Kur mūsų šaknys?

Staiga atsivėrė durys ir į kupė įžengė stambokas skustagalvis vyras, įžūliai bėgiojančiomis akimis. Nerūpestingai nusviedęs krepšį, atsisėdo ant gulto ir ėmė raustis kišenėse. Paskui prakalbo laužyta anglų kalba klausdamas laiko. Buvo gerokai po vidurnakčio. Atsakinėjau tiksliai ir aiškiai, nesileisdamas į smulkmenas ir duodamas suprasti, kad negeidžiu artimesnės pažinties. Pasiraušęs ištraukė iš kelionmaišio dalį savo daiktų, numetė ant gulto ir skubiai išėjo.

Pakeleivis sukėlė susidomėjimą. Reikėtų patyrinėti, su kuo keliausiu. Prislinkęs daiktų krūvoje įžiūrėjau kažką panašaus į knygą – nuotraukų albumas. Nuogos, ryškiai išsidažiusios merginos, išsidraikiusios įvairiomis pozomis, įžūliai žvelgė, tarsi tyrinėdamos lapus vartančiojo smalsumą ir nuostabą.

„Suteneris? O gal vergių pirklys?“ – spėlioju užsiėmimą.

Stumtelėjau atgal albumą, iš kurio ant žemės išslydo paskubomis ranka prirašytas lapas – nemenkas sąrašas adresų su vardais, pavardėmis ir asmens kodais. Viskas trasi liudijo mano spėjimą. Jame raizgėsi juodas nepažįstamas pasaulis. Nusipurtes nugara vilnijantį šiurpulį, koridoriuje išgirdau atsargų kulniukų dunksėjimą, todėl buvau tarsi išpėtas skubiai suspausti saujoje juodąsias gijas – gyvenimas šliukštelėjo drumzlinų paplavų.

Durims prasivėrus, į kupė ant pirštų galų skersa lėtai įslinko masyvi moteriškė garbanotu peruku, puošnia suknele ir aukštakulniais bateliais. Apsimečiau miegas, bet akies krašteliu stebėjęs įėjusiąją, atpažinau vyrišką pavidalą pakeitusį savo bendrakeleivį.

„Trečioji lytis?“ – šmėstelėjo nuostaba.

Jis ar ji skubiai nusirengė, sukimšo į krepšį blizgius moteriškus drabužius, įslydo į sportinį kostiumą ir išsidrėbė ant gulto. Nuslopinęs jautimus, rengiausi snausti, bet įkyrus mobiliuko zirzimas privertė įtempti klausą.

– Privet, – urgztelėjo ir suklusio.

– Turi naujienų? – prakalbo lietuviškai ir tylėdamas klausėsi, o paskui ėmė aiškintis: – Tik grįžau. Linksminau pažįstamus. Kaip bendruomenės kūrimo reikalai?

Jis vis gaudė ragelyje tolimą balsą ir galiausiai puse lūpų pratarė:

– Ieškok pažinčių seime. Vadimas prastūmė įstatymo projektą. Šiomis dienomis svarstys.

„Tikriausiai lyties keitimo“, – prisiminiau girdėjęs.

Ragelyje sunkiai švokštė, o ši neaiškios lyties žmogysta atsisveikindama išdainavo:

– Good bye. Susitiksim, kai grįšiu iš Amsterdamo.

Padėtis ir domino, ir glumino: delnuose liko įtartino voratinklio galų įrodymas – nuo prakaito iš baimės įdrėkęs

sąrašas kaip netikri pinigai degino odą. Nugrūdau jį į sportinių kelnių kišenę.

Tas tipas, matyt, dar trenkiasi į Amsterdamą semtis patirties. Galiu tik spėlioti, nors... Gal kvaišalai, trečiosios giminės persirengėlių linksmybės, merginų pardavinėjimas, bendruomenės kūrimas – virtinė reikalų?! Išdidi laikysena ir grubumas bus atsiradę iš neapykantos ir paniekos moterims. Ko gero, su tokia prekyba ar išnaudojimu susijęs nešvarus verslas, kaip pragyvenimo šaltinis. Kokia ta bendroji, neduodanti vaisių, nesidauginanti giminė? Matyt, ieškos, kaip prasimanyti pinigų, palaikymo ir įstatymų užtarimo.

Nemigęs naktį, laukiau, kas toliau, bet nebebuvo nieko – netrukus turėjau išlipti. Švintant traukinys įslinko į Briuselio priemiestį. Skubėdamas burbtelėjau atsisveikinimą...

III (XIII)

Sustabdęs taksi automobilį, nuskubėjau į parlamentą. Prie mūsų šalies vėliavėlės dar buvo tuščia.

Sukosi mintys... Nuolat jaučiau sunkumą dėl neaiškios ateities bei nuoskaudą, kad daugeliui mano šalyje sunkoka, o aš nieko negaliu pakeisti – esu bejėgis. Dažnas dejuoja be reikalo, pritardamas bendrai giesmelei, bet ne visi verčiasi pasiturimai. Mieste dar dar... O kaimas tuštėja. Nebus kas dirba žemę, jei gudresnieji išlakstys kas sau laimės ieškotis. O ta laimė svečioj šaly ar visada tikra, kai po kojų nejunti gimtosios dirvos, kuri tave kaip daigą ugdė, augino... Svetur būsi svetimas – nesukursi to, ką įstengtum namie. Apmirs siela, apsineš svetimomis dulkėmis – prarasi savastį.

„Ten gerai, kur mūsų nėra,“ – sakydavo amžinatilsė mama ir, ko gero, ji buvo teisi. Jeigu išvažiuojantys igiję patirties, apsitrynę sugrižtų, galėtų prakusti tėviškėje... Bet kas dabar visa supaisys?! Jei negriš, atsiras svetimų, turtingesnių už mūsų: pirks žemę, kursis ir gyvens. Taip pamažu liksime be savo erdvės nežinia kuo. kažkas iš to pelnosi – suprasi... Nėra tvarkos ir greitai nebus. Fabrikai sužlugdyti, bankai apvogti, žmonės gąsdinami ir naikinami nusikaltėlių. Darbo vietos nekuriamos... Jau nuvilnijo trys pinigų nuvertėjimo bangos...

Išsilakstys gambiausi – liks viskam abejingi kaip senimas, ir vėl murkdysimės iki begalybės... Tobulėti neturėsime iš ko – neliks protingų ir mokytų. Tirps jie kitose šalyse, nes svetur ne taip lengva prasimušti. Ten viskas susiklostę, nusistovėję. O mes tiek laužyti ir mušti anų laikų, imti blaškyti šitų, dar ne visai suspėjome atsigauti, atsitiesti. Ar ilgai dar jausimės vergais? Daugelis nenori dirbti arba nemoka susirasti sau vietos – tik ir laukia su atkišta ranka iš valstybės. O iš kur tai valstybei paimti?! Gal būtų iš kur, jeigu viskas protingai tvarkytųsi. Vieni išvažiuoja iš baimės ar neapsikentę dėl netvarkos ir savivalės, kiti – iš nevilties. Dirbti reikia visur, niekas nieko veltui neduoda. Tik lyg ir vėl viską pradėjus iš naujo.

Gerai, kad esu su dviem aukštaisiais ir padėtimi visuomenėje. Kitaip prilygčiau tiems laimės ir duonos ieškotojams. Kuo nuo jų skirčiausi? Esu dėkingas ir skolingas tėvams, išleidusiems į mokslą ir rėmusiems. Iš mažens į jį nelinkę ar pritingintys nesupranta, kad tai svarbu. Negabūs, bet labai užsispyrę prasimuša kantrybe ir darbštumu. Tik iš tokių mažoka naudos – lėtai mąsto, nesugeba matyti visumos, įsivaizduoja esą nepakeičiami... Veržiasi į valdžią...

Iš kur šalyje tiek neapykantos, smurto ir žiaurumo? Argi taip paprasta sunaikinti žmogų?! Tokia kasdienybė jau nieko nenustebinsi. Laikraščiai smulkiai aprašinėja nusikaltimo vyksmą – apmoko, paskatina ar pastumia juodam žingsniui. Šviesioji dvasia atsitraukia užleisdama vietą juodajai... Kai suplaukia tokia

tamsuma į visumą, ima šluoti visą iš eilės. Panaši juodoji banga atnešė ir rugsėjo vienuoliktosios įvykius... Pyktis, neapykanta ir kerštas padarė savo grėsmingą darbą...Tamsiosios jėgos mano, kad įtvirtins pasaulyje savo dievus, gyvenimo būdą ir nuostatas. Tik nesuvokia, kad pradėjo nuo kraujo ir pykčio, kuris atsisuks atgal...

Neatsitraukė mintis, koks grubumo ir blogio pavidalas su manimi šią naktį buvo traukinio kupė. Gudrus ir suktas.

IV (XIV)

Kaip sėjėjas, mosuodamas rankomis, salėje į mane artėjo Lietuvos ambasadorius. Gerai nusiteikęs iš tolo šypsojosi. Šiandien turėjome pradėti svarstyti ir derinti kultūros bei meno skyrių.

Darbas slinko lėtai. Kiekviena į anglų kalbą išversta mintis įgaudavo visai kitokį atspalvį. Mūsų sena įvairialypė kultūra pasauliui buvo menkai žinoma. Reikėjo įtvirtinti bendruose įstatymuose jos senas su liaudies menu susijusias tradicijas: ir senos dainos, o ypač sutartinės, ir juostų audimo menas, ir audimo raštai, ir liaudies meistrų drožiniai, ir juodoji keramika, ir kalvių dirbiniai – viskas svarbu. O mediniai ir geležiniai kryžiai, kalvių išpuošti saulutėmis! Tos saulutės juk iš senos pagonių ar net arijų tradicijos. O medinės bažnytėlės! O pilys ir piliakalniai! O muziejai, pripildyti įdomiausių dalykų! Viską svarbu aptarti, įvertinti, smulkiai aprašyti kultūros ir meno skyriuje. Gerai, kad turime Oksforde anglų kalbą krintusią Agnę. Ji greitai susigriebia, kur, ką ir kaip sudėlioti, priderinti. Tik gaila, kad gerai jau nebemoka gimtosios kalbos... Pats iki smulkmenų visko glaistyti neturiu kada, bet kai Agnė nukrypsta į kraštutinumus ir atsiranda neaiškių spragų, tenka. Praverčia kalbos mokslo žinios.

Ambasadoriui trumpam išėjus, likau jį pakeičiantis asmuo. Kaip tik tuomet salėje imta svarstyti baigiamoji dalis ir suteikta teisė kiekvienos šalies atstovui išsakyti nuogąstavimus, abejones

dėl Konstitucijos. Atėjus metui kalbėti, ambasadoriaus salėje nesimatė. Ėjau į tribūną. Susikaupęs ir įkvėpęs oro, prakalbau:

„Ponios ir ponai! Svarstant Konstituciją, mažai kalbėta apie kalbą – žmonių garsinę raišką, be kurios neturėtume bendravimo galimybių. Ji tarsi mus jungianti motina, neleidžianti nutolti nuo namų ir savasties. Kalba yra kiekvieno žmogaus šaknis ir gyvybės syvai, maitinantys ir gaivinantys sielas, kai jos išsausta nuo svetimo vėjo pustomo smėlio, kai akis kaip plėnys užpila svetimos žemės vaizdai. Svarbu puoselėti ir saugoti gimtąją kalbą. Juolab kai ji – pati seniausia pasaulio kalba, ant kurios pagrindo susikūrė visų čia esančiųjų kalbos. Ar žinote, kad jūsų protėviai prieš daugelį amžių kalbėjo indoeuropiečių prokalbe, labai panašia į lietuvių kalbą, kuria šiuo metu dar kalba mano gėntainiai? Seniausia pasaulio kalba mus visus jungia kaip žmones, grįžtančius į savo šaknis. Tad saugokime jas kaip pagrindą, ant kurio stovime ir nužengiame į pasaulį... Ir sena ankstesnioji kultūra, ir religija, kuri buvo paniekinta ir sutrypta kryžiuočių, su ginklu stojusių įtvirtinti naujos tikybos ir nušluoti to, kas neparanku... Visa tai reikėtų įvairiapusiškai ištyrinėti. Tokias skriaudas galėtų padėti išpirkti dabartiniai Vatikano ir Slaptasis prūsų archyvai, kuriuose iki galo paaiškėtų mūsų tautos praeitis ir būtų atkurti ištrinti istorijos, religijos ir kalbos gyvavimo tarpsniai. Dar ir Ispanijos, Italijos, Švedijos, Lenkijos bei Rusijos archyvai. Mūsų šaliai tai būtų labai svarbu. Prievartinis pagonybės naikinimas pažeidė pasaulio pusiausvyrą.

Atsirado islamas, kuriame daug sunaikinto pagoniško tikėjimo liekanų. Kai kas naudojama tautoms kurstyti, kitatikiams naikinti ir pasauliui supriešinti.“

Salė iš pradžių nuščiuvo, stojo tylą, o paskui nugriaudėjo ovacijos. Visi sustojo ir skubėjo mane sveikinti: spaudė ranką, šypsojosi – buvau dėmesio centre. Pasitaikius progai, atlikau pareigą savo kalbai ir valstybei. Man šiandien sekėsi... Pirmą kartą pajutau pasitenkinimą. Galėsiu toliau gvildinti rašomos knygos problemas, su dar didesniu užsidegimu kibti į darbą – pralaužiau ledus...

V (XV)

Nepastebimai slinko įtemptos dienos parlamente. Neturėjau kada galvoti apie kasdienybę, bet atbudęs vieną ankstų rytą staiga prisiminiau, kad artėja Monikos gimtadienis. Į širdį skverbėsi mintis apie dovaną: reikėtų sustyguoti mūsų šlyjančius santykius. Jaučiuosi kaltas... Ką išrinkti? Gal kokį papuošalą iš jos mėgiamo sidabro?

Išėjau prasiblaškyti ir pasižvalgyti po Briuselį. Žėrėjo vitrinos, mandagiai pasitikdavo pardavėjai, tik viskas buvo ne mano kišenei. Monika Paryžiuje mėgo antikvariatų, kur daug nuostabių netikėtų daiktų: pasižvalgiau po senamiestį ir aš – tokios parduotuvės nesimatė. Miesto informacijoje nurodė mažą, beveik nepastebimą gatvelę, pro kurią keletą kartų buvau praėjęs. Suradęs nustebau – ko tik čia nebuvo. Senukas antikvaras, siūlęs man tai vienokį, tai kitokį papuošalą, ištraukė kuklią sidabro grandinėle, įdomaus pynimo su mažais smaragdais. Kainavo ji nelabai daug – susigundžiau nupirkti, baimindamasis, ar įtiksiu gana subtiliam Monikos skoniui.

Diskusijos parlamente atlėgo ir seko. Kasdien užtrukdavau iki vėlumos. Internetu užsisakiau bilietą – atsiimsiu prieš pusvalandį iki traukinio. Po ilgų savaitių namų nemalonumai turėtų būti nugrimzdę į užmarštį... O ir Monikos labai pasiilgau. Vyliausi ramybės ir darnos – tiek nedaug troškau sugrižęs prie

šeimos židinio. Greičiau greičiau namo! Jutau gimtinės ilgesį ir trauką, nors ir nebuvo kada liūdėti. Tas žemės lopinėlis prie Baltijos buvo toks jaudinamai savas lyg senas duonos trupinys, užsilikęs senelio apsiausto kišenėje...

XVI

Savaitgalį vėl važiavau pas tetą. Mylėjau savo gimtąjį užkampį už šimto kilometrų nuo sostinės. Iš šiaurės į jį žiūrėjo didžiulis miškas, o prie įvažiavimo į kaimą, kitoje kelio pusėje, iš pelkės akivarų debesis ganė krūmais apaugęs paslaptingas ežeras. Po sekinančio miesto triukšmo atsigaudavau tik laukų ir pievų ramybėje.

Už vairo sėdėjau kiek įsitempusi – buvo slidoka. Pritemus baltomis vilnimis šiureno sniegas. Vos įžiūrėdama kelią, įjungiau ilgąsias šviesas. Iš priekio blykstelėjo atvažiuojančios mašinos pašvaistė. Ankstyvo vakaro keliauninkas skubėjo mano tik ką pravažiuoto rajoninio miesto link. Gerokai prieš prasilenkdama, spragtelėjau trumpąsias šviesas. Kai mašina visai priartėjo, staiga pamačiau, kad ji visu greičiu lekia tiesiai į mane. Suktelėjusi vairą į šoną, priekiu įsibedžiau į sniegą. Išlipusi atsisukau į nuvažiuojantį – jis zigzagais tolo žiemos keliu. Buvau tik akimirksnį nuo nelaimės: mirties ar sužeidimo. Drebančiomis rankomis įjungusi atbulinį bėgį, spustelėjau greičio pedalą. Lengviau atsikvėpiau mašinai išsikapanojus iš sniego pusnies. Judėjau pirmyn mintyse kartodama ir kartodama kaip sugedusios plokštelės sukamą užstrigusį posakį: skubėk lėtai, kad nepavėluotum...

Tėviškę pajutau jau visai sutemus: atsklido pažįstama jauki ramybė be blizgesio ir tuštybės. Mašiną palikau prie kelio šalia

jau atvažiavusio brolio automobilio – keliuką buvo užnešęs sniegas.

Manimi apsidžiaugė teta. Po vakarienės, išpasakotų nutikimų ir išpūdžių nuėjome miegoti.

Vasario naktis buvo juoda kaip pridegęs puodas. Mėnulį slėpė blankūs tirštoki debesys. Drumzlina migla gaubė dangų taip pat, kaip ir aną naktį, kai mačiau keistus šviesulius ant vieškelio.

XVII

Nubudau vidurnaktį lyg krestelta, pažadinta vėl tokios pat nematomos paslapties. Atsisėdusi lovoje ant kelio išžiūrėjau juodos stačiakampės dėžės siluetą su ryškiomis šviesomis iš šono – lempos žymėjo neryškius kraštus. Be garso lėtai plaukdama oru, ji stabtelėjo ties mūsų mašinomis, kurių šviesoms staiga užsidegus, nušvito visas senas sodas, vaiduokliška mojuojantis šakomis. Nušvito ir kambarys, prie kurio lango stovėjau. Šviesos srautas iš šono trukdė išžiūrėti paslaptingo tvarinio visumą. Apstulbusi sustingau kaip stabo ištikta. Ta labai keistai suvokiama stačiakampė dėžė akimirksnį pastovėjo, o paskui ėmė oru slinkti miško link, į išnykusio kaimo pusę.

Užgeso mūsų mašinų šviesos. Styrojau prie kito lango laukdama, kada ji pasirodys ir važiuos keliu tolyn. Nesulaukusi pribėgau prie durų į verandą ir spustelėjau lempos mygtuką. Gal tokiu metu šlaistosi vagys? Prie mašinų nieko nebuvo. Paslaptingas daiktas, matyt, pakilo į orą ir nuskrido – kur kitur jis galėjo dingti. Abejonė ir nuostaba vėl sklandė mano minčių erdvėje. Netikėtumas slėgė ir kėlė nerimą visą likusią nemigo naktį.

Kurios srities šis reiškinys? Ar dvasinės? Žinojau, kad su dvasios dalykais susijusią patirtį iš žmonių sąmonės ilgą laiką trynė bedvasis materialus ateizmas – naujoji religija, sužalojusi sielas, nualinusi jausmus ir pojūčius. Su sąmone supriešinta

materija panėšėjo į išniekintą bažnyčią, kurioje sovietmečiu ateistai kūrė gamyklas, sporto sales. Paslaptinius dvasinius dalykus jie stengėsi paversti tikėjimo neigimu. Ar gali būti materialu tai, kas kilnu ir šventa? Tas jau mažai kam rūpėjo. Visuomenė, apaugusi daiktais, tapo abejinga ir sau, ir artimui. O dabar – tos visuomenės tęsinys su prievarta brukamu kiču: kokčia reklama ir nuolatinė nuogybė, kaip didžiausios vertybės, pakiša. Tokios mintys klydinėjo mano sąmonėje tą nemigo naktį, kai įsitempusi ir sutrikusi laukiau aušros.

XVIII

Rytą mano pasakojimu niekas nesidomėjo. Nesugebėjau įtikinamai perteikti, kokį vėl mačiau keistą dalyką, todėl jį gaubė paslaptina migla. Namiškiai manė, kad negiliai miegodama sapnavau. Gerai žinojau, kad to paties nepatyręs, negali suvokti, o nesuvokęs apie tai su kitais svarstyti, todėl apsiraminau. Ketinimas eiti į apledėjusį kelią neteko prasmės, nes paryčiui pažeme čiuožė vėjelio šiurenamos siauros sniego srovelės – pustė. Buvau beveik tikra – ant vieškelio neliko jokių tos paslaptingos stačiakampės dėžės buvimo žymių.

Grižau į miestą prislėgta nežinios, kurią paliko vėl atsiritusi ir vis nuolat mane siūbuojanti nematoma įtampos ir skubos banga. Gyvenau kankindamasi, kad negaliu išsiaiškinti mįslių, kurias paskleidė ta keista visais kūno pojūčiais suvokta juoda stačiakampė dėžė, jau du kartus slinkusi vidurnaktį kaimo žvyrkeliu tokiu metu, kai to nei laukiau, nei tikėjausi. Kas tai? Kokie naktibalDOS? Ne – lyg ir niekas nedingo! Protėvių dvasios? Nelabai galėjau jų įsivaizduoti kaip sąmoningos tikrovės. O gal?..

Su tėvais dažnai esu kalbėjusi apie mirtį ir prašiusi duoti kokį nors ženklą, kad yra tas kitas, žmogaus protu nesuvokiamas, akimis nematomas pasaulis. Lygiai toks sunkiai paaiškinamas, panašus į įvairias bangas, kurių negalima užčiuopti ar pamatyti,

bet jos perduoda vaizdus ir garsus iš labai toli – turime radiją, televiziją, telefoną.

Gal iš tikrųjų tie paslaptingi dalykai naktimis yra kažkokie ženklai. Gal mama išpildė mano prašymą, nes apie tą seniai vykusį pokalbį ne kartą pagalvodavau grįžusi į kaimą. O mintis kartais pritraukia mintį ar įvyki, ir man dažnai atsitinka taip, kaip buvau mažys.

Tuos paslaptinius reginius patyriau vidurnaktį, gal dėl to jie liko dar labiau mišlingi...

„Kodėl juos keletą kartų buvo lemta matyti tik man? Ir kodėl niekas manimi netiki?“ – mintyse klausdavau savęs.

XIX

Kruopelę prie kruopelės lipdžiau disertaciją, į ją įdėdama visas savo žinias ir patirtį, kaitinama nematomos vidinės ugnies, kurią prigesindavo tik vangiai atšliaužęs netikrumas dėl ateities. Kai šis jausmas išnykdavo, degiau noru kuo greičiau įgyvendinti savo svajonę, ir tuo metu nieko kito netroškau. Darbas apie tautinių juostų raštų ryšį su rašto ženklais judėjo labai lėtai. Ta tema trūko literatūros.

Vieną rytą prie muziejaus durų manęs laukė nepažįstama moteris. Žurnalistė, interviu – smilktelėjo nuo jautai.

– Norėčiau paklausti?

– Nekalbėsiu...

– Kokie jūsų santykiai su vyru po skandalingo vakarėlio?

– Asmeninių reikalų neaptarinėju...

Norėjau pasikalbėti apie pomėgius, laisvalaikį.

– Nedrįskite raustis po mano gyvenimą, – supykusi užtrenkiau sunkias muziejaus duris ir atsirėmiau sienos: Viešpatie, nebėra ramybės... Ko iš manęs prireikė spaudai: nurengti nuogai ar palįsti po lova?! Tik tiek tesugeba staigmenų medžiotojai...

XX

Būtis ramiai rideno užmarštį, užglostančią nesantaiką su Martynu. Ilgėdamasi ėmiau skaičiuoti dienas. Vis dažniau ir dažniau sąmonės gelmėje iškildavo jo atvaizdas. Iš pradžių blankus, vos juntamas vidiniu regėjimu, plevenantis dvasios erdvės platybėse. Kuo labiau artėjo susitikimo minutė, tuo ryškiau tamsūs garbanoti plaukai, skvarbios mėlynos neužmirštuolių spalvos akys pablyškusiame valingame veide žiebėsi sąmonėje vaizdiniu, ugdančiu skausmingą ilgesį. Iš tomos atsklindančią jo dvasios šilumą, kurią atskyrė atstumas ir apgaubė trumpos nesantarvės migla, visgi dar jutau kaip savo kūno dalį – neatskiriama, kiek laikinai nutolusią savastį.

Vieną vakarą pasigirdus skambučiui, nuskubėjau atidaryti durų anksčiau sugrįžusiam Martynui ir nustebau išvydusi Luką.

– Užeik, – pasitraukiau į šalį.

Įsitaisęs svetainėje ant sofos, jis atsiprašė už mums privirtą košę. Kol kuksėjo kava, įdėmiai tyrinėjo biblioteką. Kai susėdome siurbčioti kvapnaus gėrimo, išsitraukė butelį šampano ir pasisakė atvažiavęs kviesti mudviejų liudininkais į vestuves.

Pratisas skambutis pranešė apie anksčiau parvažiavusį Martyną. Pakibau jam ant kaklo ir apibėriau bučiniaus. Lukas netaktiškai įsibrovė į mūsų susitikimą prieškambarėje:

– Pavydžiu burkavimo...

– Tuoj burkuosi ir tu... – pamaloninau.

– Ne visiems tikroji laimė, – kirbteležo nuoskauda.

– Kodėl?

– Taigi... – kažkaip keistai prasiviepė.

– Argi kas verčia?

– Ruošiasi atskisti gandrai...

Neįsivaizdavau, kad Lukui seksis gyventi su Jovita-Vija. Tik pats kaltas prasidėjęs su striptizo šokėja. Nežinia, ar kitaip ją būtų kada vedęs... Ką gi – kiekvienam savo...

Lukas išėjo. Pajuodęs iš nuovargio, Martynas nuslinko į dušą, o paskui – į miegamąjį. Susirengiau į sapnų šalį ir aš.

Mūsų kūnai tarsi lengvai irkluojamos valtys suposi ant nuslenkančios įtampos bangos. Pajutusi atsipalaidavimo lengvybę, prisiglaudusi ir apsikabinusi vyro kaklą, nugrimzdau į sapno nežinią... Sklandžiau virš debesų ir iš aukštai žvelgiau į žemę: žmonės kaip skruzdės ir vabaliukai šmirinėjo tarp mažų į dėžutes panašių namų, o aš supausi skraidyklėje. Prabudusi kėliausi atsigerti vandens, bet iš blogumo susmukau prie lovos... Atsipeikėjusi pamačiau prie manęs palinkusias išplėstas neužmirštuolių spalvos akis – Martynas sakė iškvietęs greitąją.

Pagalba atvažiavo ilgiau kaip po valandos be vaistų ir ligoniui būtinų dalykų.

„Kokie mes elgetos? – mintyse sukilo apmaudas. – O gal nevykėliai?!“

Nieko įtartinio nesuradęs, jaunas daktarėlis nukreipė į ginekologą.

Rytą nuo pagalvės pakėlusi galvą, vėl grimzdau žemyn. Šleikštulio banga, blaškydama savo glėbyje, supo mane kartu su kambario sienomis.

– Atrodo, kad ir aplink mūsų namą jau skraido gandrai, – pratarė laimingas Martynas.

– Gal...

Jis suplakė sulčių kokteilį su pienu – šleikštulys išgėrus palengva pranyko.

XXI

Praėjus vakarėlio sukeltam šurmuliui, darbe manimi menkai kas domėjosi. Diena iš dienos lipdžiau darbą – nereikėjo niekam duoti ataskaitos išeinant į biblioteką ar senų spaudinių fondą. Buvau pati sau ponija – tuo naudodamasi ėjau ir į polikliniką.

Prie ginekologo kabineto driekėsi eilutė. Dėl visokių nukreipimų, analizių, siuntinėjimų iš kabineto į kabinetą užtrukau gerą pusdienį. Erzino lėtas darbo tempas ir baltų chalatu šmirinėjimas iš kabineto į kabinetą su popierių šūsėmis. Tuose popierių rietuvėse ilsėjosi gal ligos, gal sveikata. Jei sveikata, kaip ją atrasti popierių krūvoje kompiuterių laikais. Jos sargų nuobodūs romanai... apie ligas su nuostata: išsikapstysi arba ne. Daktarai tik lauks ir spėlios, kas tau ... Tik pats sau gali padėti, jei dar nepritrūkai jėgų grumtis su liga. O kur elektroninės ligų istorijos? Kodėl jos nekuriamos? Kodėl rašomi ir dėliojami popieriai?

Tokios nelinksmos mintys klydinėjo laukiant prie durų....

Išėjau pavargusi nuo įtampos ir sunkaus patalpų oro... Moku mokesčius ir gana nemažus, o paslaugos kokybė prasta – pateikiama atmestina, atsainiai lyg nemaloni pareiga. Turi eiti nuo gydytojo, prie gydytojo, gauti nukreipimus, lapelius pas kitus specialistus... Kiek brangaus laiko praryja tokios klajonės...

XXII

Luko vestuvės buvo kuklios – šventėme nuo prieblandos prislopusiame restorane. Vyrams išėjus parūkyti, likome su Vija akis į akį. Kalba nesimezgė. Ilgai galvojau, ko čia paklausus... Jutau, kad galiu kalbėtis tik apie nereikšmingus dalykus... Tvyrojo sunkiai pakeliama tyla...

- Ar apima noras sušokti striptizą? – išspaudžiau.
- Ką tu, – atrėžė.
- O aplinka nesukelia azarto?
- Tai sunki duona... Juodas darbas ištisus vakarus.
- Tik tiek? Jokio džiaugsmo?
- Deja, taip...
- Lukas tikino, kad tai menas...
- Ką tas Lukas išmano! Tik vaikus da... – išsprūdo Vijai.

Man jos pagailo. Dar palyginti jauna, Lukas gerokai už ją vyresnis. Patys kalti... Lukas būtų geras vyras protingai merginai, nors kartais silpnavalis, bet geros širdies. Nuo vyro elgesio ir padėties priklauso visas tolesnis moters gyvenimas. O moteris vyrą arba sutvarko, arba dar labiau pastūmėja plaukti pasroviui. Kaip bus mano moksladraugiui?..

XXIII

Po kiek laiko prie to paties kabineto su jauduliu laukiau atsakymo. Jis buvo teigiamas. Manyje slypėjo naujos gyvybės užuomazga, nors jokių pasikeitimų dar nesuvokiau. Jeigu ne šleikštulys aną rytą, ir toliau nieko nebūčiau įtarusi.

Gydytoja patarinėjo labiau rūpintis savimi: gerai išsimiegoti, normaliai maitintis ir pasinerti į malonius dalykus – sklaidyti meno albumus, skaityti poeziją. Išėjau laiminga: vaikas pripildys buitį naujų mielų rūpesčių – turėsime užsiėmimą, kuris abu labiau suartins.

Namų koridoriuje akys užkliuvo už palikto dienraščio. Nuo vaizdo pirmame puslapyje nukratė šiurpas. Vėl nusikaltimo auka su visa kraupia tikrove. Va ir ieškok gražių ir malonių dalykų... Gėris jau nebegali prasiskverbti pro kruviną bangą geltonojoje spaudoje. Tamsa gožia aplinką ir tarsi paskatina daugintis blogį. Apmaudu, kad iš visokių žiaurybių telkdama juodąsias jėgas, spauda jas padauginusi išplatina. Taip ir gyvename įpratinti nuolat laukti sukurptos staigmenos, kitaip nebemokame... Sensacijos ir išorės blizgesio aukos...

Į pasaulį per dažnai žvelgiau pro šviesą sugeriantį tamsos šydą. Juodų vaizdinių nesisekė išvengti: nebent nežiūrėčiau televizoriaus, neskaityčiau laikraščių, nevaikščiočiau gatvėmis ir nematyčiau bjauraus žmogėnų elgesio – aplinka vešėjo kaip

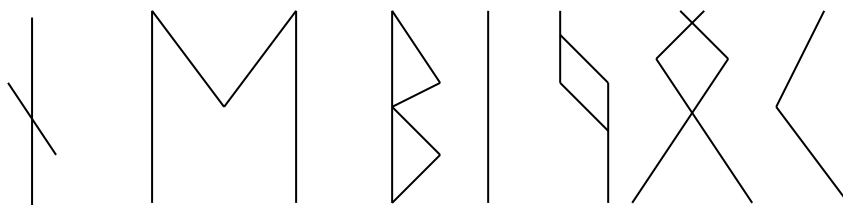
blogiui gerai išpurenta dirva. Viskas staiga apsivertė: gydytojai patarus ieškoti malonios aplinkos, ėmiau matyti tik atgrasiausią gyvenimo pusę. Gal atidesnis žvilgsnis pritraukė blogybes, anksčiau dažnai praleistas nemačiomis...

Varčiau laikraštį. Gal ką įdomesnio ar naudingo surasiu ir sau. Perskaičiusi antraštę „Pokalbis su Europos parlamentaro žmona“, įnikau į rašinį apie valstybės tarnautojo žmoną, gyvenančią didžiuliam kotedže, turinčią vilą Šveicarijoje, kurios sūnus iš pirmosios santuokos auga pas motiną kaime. Pabaigoje žvilgsniui sustojus ties pavarde, aikelėjau – straipsnis apie mane: grubiai elgiausi su žurnaliste, nieko nenorėjau pasakoti, todėl visas žinias ji gavo iš patikimo šaltinio. Virptelėjau iš pykčio, o apėmusi nuoskauda spaudė ašaras... Mane apibjaurojo, apdrėbė melu, bet negalėsiu nei apsiginti, nei pateikti savo tiesos. Neturiu nei kaip, nei kur. Jei pradėčiau teisybę įrodinėti, apdrėbtų dar tirštesniu dumbly... Pasikliauju išmintimi: kuprotą tik grabas ištiesins.

Numojusi į viską ranka, pasiėmiau knygą, bet jos turinys rizgo ir maišėsi su įkyriomis mintimis...

XXIV

Iš gatvės dažną rytą į darbą ateidavau sutrikusi ir pasimetusi. Likau dar labiau pažeidžiama, kai spauda taip pažemino ir apšmeižė. Ant įšilusio kompiuterio ekrano pamažu į visumą dėliodavau mintis. Tikrindama elektroninį paštą, atsidariau iš draugės Amerikoje gautą žinutę, kurioje po laiško tekstu į mane skverbėsi į raides panašūs piešiniai. Ji prašė, kad Martynas padėtų perskaityti, ką reiškia runų ženklai. Kilo nenugalimas noras pačiai iššifruoti kompiuterio piešinių reikšmes. Runas – seniausius gotų, taip pat ir mūsų rašto ženklus jis man buvo rodęs. Nukopijavusi įsirašiau į diskelį runraščiu užrašytą žodį:

Bibliotekoje prie kompiuterio naršiau po internetą. Susiradusi runų lentelę su raidyno atitikmenimis, sudėliočiau žodį *nebijok*. Net susigraudinau iš džiaugsmo suvokusi runų paslaptį, drąsinančią mane kartu su kompiuteriu – ta tuščia erdve už ekrano su daugybe slėpinių.

XXV

Vakarėjo. Pro melsvėjančias sniego pusnis, kiemsargių aplipdytas patižusio sniego gumulėliais, po darbo skubėjau į autobuso stotelę. Automobiliu žiemą važinėti vengiau.

Parduotuvės vitrinoje mirguliavo nukainotos avalynės reklama. Nunešiojau batus – kitamet reikės naujų. Gal užėiti? Su mažu vaiku atvažiuoti iki centro nelabai turėsiu kada.

Įslinkau į nedidelę patalpą, užgriozdintą ilgu suolu avalynei matuotis. Porelė lakstė tarp lentynų įtartinai nervingai skubėdama. Akis tarsi aptraukė migla – apsunkau nuo staiga apėmusio nuovargio. Kas čia dabar? Įsispoksojusi į storą žieminių batų aulą lankstančią merginą, akimirksnį praradau budrumą – nebekreipiau dėmesio, kas darosi aplinkui. Pasijutau besimatuojanti tokius pat kaip ir ji žieminius. Kainos gana solidžios, nors išreklamuota nuolaida: akivaizdi gudrybė – pakelti kainą ir paskelbti nuolaidą. Išėjau...

Stotelėje stypsojau daužydama koją į koją – šaleno. Atslinkęs autobusas kaip žiaunas bangžuvė pravėrė duris, prarijusias mane – įlipau važiuoti namo.

Sudribusi ant sėdynės, naršiau rankinę – dingusi piniginė. Pasinaudojęs išsiblaškimu, vagišius lengva ranka pasiglemžė mano pinigais išreikštą kasdienį triūsą, parduotuvėje priblėsus budrumui. Prie banko paprašiau sustoti – skubėjau užblokuoti atsiskaitymų kortelę. Budintis reikalavo skambinti telefonu. Šiaip

ne taip išaiškinau, kad namus pasieksiu po valandos. Per tą laiką sukčiai pagrobs mano pinigus ir neliks kaltų. Ar kam svarbu, kad liksiu apšvarinta?

Slinkau gatve pažeminta ir apnikta sunkių minčių. Tegu nesidžiaugia vagišius – laimingas nebus. Lemtis kaip lazda su dviem galais – vienas atsigręš į niekšelių atpildu: nesėkme ar netektimi. Pažymėtas paniekos ženklu, jo ilgapirštis neatsikratys visą gyvenimą, virstantį nesėkmių grandine, kai lemtis atsisuka nesuvokiamu kerštu... O kaip to ženklo išvengti, nė vienas nevykėlis nesusimąsto.

Namuose prisėdau pailsėti ir pasklaidyti laikraštį. O dievulėliau – vėl žiaurumai. Ekspertė kruvinomis pirštinėmis tupėjo prie lavono – sutampė blogumas. Blinktelėjusi ant grindų, susitrenkiau galvą. Atbėgęs Martynas pasodino ant sofos ir apramstė pagalvėlėmis.

- Kada nustosime braidę po kraują?! – parodyčiau į laikraštį.
- Pinigai rieškučiomis semiami...
- Siaubas!
- Užmiršk! Nusiramink... – nutraukė vyras.

XXVI

Miegojau negiliai ir labai budriai – panašiai kaip aną naktį kaime. Slėpiningi tvariniai apie langus nevaikščiojo, tvyrojo priemiesčio laukų tyluma, bet buvau praradusi dvasios ramybę – ėmė dirginti gyvenimas: žiniasklaidos paskleistas melas, apkalbos darbe ir kasdienybė, kurios negalėjau išvengti kaip paauglystės šašų pavasari.

– Noriu pailsėti, – vieną vakarą ištarė Martynas.

Pasiprašiau savaitės atostogų, bet tokį trumpą laikotarpį draudė įstatymas – nuskriausiu valstybę. O kiek valstybė mane skriaudusi: per jėgą sovietmečiu bruko materializmo mokslus, nusavino tėvų santaupas, vis dar nesugrąžina žemės. Pykino išmynus šunų išmatas gatvėje, trikdė garsiai keiksnojantys ir viešumoje besispjaudantys primityvūs žmogeliai. Jau ne visur galėjau gauti informacijos gimtąja kalba, dažnai mačiau nesuprantamus, su klaidomis parašytus tekstus reklamos skyduose.

Niekas nesivargino sukurti bendrabūvio taisyklių, kad galėtume normaliai jaustis savo krašte. Svarbesni valstybe vadinamam monstrui kuriami įstatymai, o ne žmogaus sveikata ir darbingumas, kuriam jokio dėmesio. Pasijutau robote, turinčia akiai laikytis vidutinybių sukurtų nuostatų, kurių nesilaikė patys jų kūrėjai.

Pagal įstatymą poilsį galėjau dalyti į dvi dalis, kad jos užtruktų ne trumpiau kaip dvi savaites. O tiek man nereikėjo – norėjau tik trumpam atsipūsti. Kaip viskas kvaila?! Buvau priversta imti nemokamų atostogų.

XXVII

Budo gamta. Horizonto pakraščiuose melsvėjantys miškai kasdien pamažu ryškėjo šviežia žaluma. Rytais dar paspausdavo šaltukas.

Pagaliau su Martynu susiruošėme prie jūros. Malonu patraukti vakarų kranto link sausu, lygiu kaip stalas keliu. Jis rangėsi po mašinos ratais, o mudu buvome nerūpestingi ir laimingi, kaip nuo grandinės nutrūkę šunys, suskubę atsilaisvinti iš kasdienės buities. Dėl pakilios nuotaikos buvo lengva ir smagu – apimti bendrumo jausmo, būtume važiavę kad ir į pasaulio kraštą. Tai mūsų naujų potyrių šalis, į kurią lėkėme pametę galvas – dar jautėmės jauni. Dvasia dar neapsinešusi gyvenimo plėnimis, nepakeliamu kūno apsunkimu, kuris daugeliui atsiranda senstant. Gyvenimo ratas mums sukosi į priekį: abu nerimastingai, su paslėptu ilgesiu ir nuostaba laukėme kūdikio – mažos gyvybės atėjimo paslapties.

Pajūryje sustojome nedideliame žvejų kaimelyje prie namelio ornamentais išmargintomis langinėmis. Suradome kambarį su langais į marias ir su žirgeliu ant šiaudų kraigo – kuršių vėjarodžiu. Jis girgždėjo į žemyną pasisukus vėjui ir tarsi iš lėto, kaip senas jūrininkas, pro dantis švilpavo dainą apie žvejus, plaukiančius į jūrą ir iš jos grįžtančius. Pakrantėje sutūpusios valtys kaip antys šildėsi kasdien vis ryškėjančioje pavasario saulėje.

Per dienas klajojome kopomis, braidėme pakrante nueidami daugybę kilometrų. Sūrus jūros vėjas gaivino gražindamas jėgas ir tą dvasios pusiausvyrą, kurią buvo išsunkęs pašėlęs miesto greitis ir nuolatinė įtampa. Tarsi nenustygstantys vaikai mėtėme akmenukus tolyn į jūrą, sustoję ant kalvos šaukėme ją visokiausiais vardais. Mūsų balsų aidas atsimušdavo į mažą žvejų užėigą, kurioje dažnai užsisakydavome šviežios grietinėje troškintos žuvies su daržovėmis. Maža šeimininkų mergaitė spoksodavo į linksmus ir nerūpestingus svečius, apsistodama ties garbanota mano vyro ševeliūra. Kai nusišypsojusi pamodavau priėti, slėpdavosi už motinos sijono.

– Ar norėtum tokios žvitriaakės? – šypsulį slėpė Martynas.

Jis kasdien įbrukdavo jai į rankelę blizgantį saldainį. O ji susidrovėjusi užlįsdavo už durų ir akies krašteliu stebėdavo mus abu, su apetitu valgančius ir linksmi šnekučiuojančius po rytinės iškylos.

Po pietų vėl stovėdavome ant kranto ir ilgai žiūrėdavome į pro šalį praplaukiančius didelius laivus ir mažesniuose laiveliuose tinklus traukiančius žvejus.

Vieną pavakarę ranka parodžiau Martynui į tolumoje ryškėjančios bažnytėlės bokštus ir paprašiau:

– Nueikime susituokti bažnyčioje...

Jis nieko neatsakė, kažką svarstė nuleidęs galvą, o paskui šyptelėjęs atsigrėžė į mane. Prisitraukęs į glėbį, suspaudė

skruostus tarp delnų ir ilgai glamonėjo veidą savo gosliomis lūpomis, ilgu bučiniu užspausdamas manąsias:

– Dabar negaliu tau prieštarauti! Nuspręsta – rytoj.

Nustebau dėl tokio staigumo žinodama, kaip jis nemėgsta kalbų apie Dievą, bažnyčią ir kunigus.

XXVIII

Panirau į prisiminimus, norėdama atverti vyrui slapčiausias širdies kerteles. Iš sąmonės glūdumos tą vakarą prieš mane ryškėjo mamos veidas. Atmintis atgaivino jau beveik nugrimzdusį užmarštin dar vieną paslaptinę potyrį. Važiavau į tėviškę paminėti jos mirties ketvirtynų. Mašinos tada dar neturėjau – laukiau autobuso. Blankioje stoties šviesoje baiminausi dėl tamsaus kelio pėsčiomis į namus iš miestelio vėlų vakarą. Staiga pakėlusi galvą į tvarkaraštį, išgirdau aiškų jos balsą:

„Nebijok, aš tave saugosiu.“

Ašaros pasruvo upeliu, buvau sujaudinta ir pritrenkta – tarsi netekusi žado. Manęs autobuso tarpdury kažko klausė vairuotojas. Tik žioptelėjau, nepajėgusi išstarti žodžio – gerklę užgniaužė rauda.

Artimo žmogaus pažadas dar ilgai neišsitrynė iš atminties. Suvokiau, kad visą gyvenimą ji mane saugos tiek, kiek galės: visada jausiu nematomą pagalbos ranką ir nuolatinį padrąšinimą, vedantį per gyvenimą, suteikiantį jėgų ir vilties. Žinojau, kad ji būtų apsidžiaugus mūsų apsisprendimu susituokti dar ir bažnyčioje.

Martynas mano pasakojimą priėmė tylėdamas ir, atrodo, lyg ir sutiko su manimi, kad tikra ne tik tai, kas matoma, apčiuopiama... Gal susivoks, kokia svarbi motinos globa?! Labai

to troškau bijodama, kad jis, kaip ir daugelis, atmetęs dvasinius dalykus, neimtų grimzti į materialų apaugimą daiktais kaip turtingoji visuomenės dalis, kuri turėjo tik vienintelį tikslą – pateikti ir išreklamuoti savo išorės blizgesį bet kuriame bevertės tuštybės prigrūstame žurnale. Ko vertas toks apdaiktėjimas ir noras jį aukštinti? Pasipūtimo ir žemos kultūros požymis...

XXIX

Kitą rytą pasipuošę ir susikibę už rankų, patraukėme pajūriu paslaptinių bokštų link. Jie buvo ne taip arti kaip atrodė stovintiems ant kalvos.

Baigėsi mišios, ir keletas senų moterėlių skubinosi iš bažnytelės. Jaunas klebonas pasitiko mus zakristijoje. Dave priesaiką būti vienas kitam ištikimi iki grabo lentos, palaiminti, prisiekę mylėti ir vienas kito neapleisti, tarsi iš naujo gimę, išskubėjome iš maldos namų.

Ėjome atgal apimti vos juntamo švelnaus jaudulio. Pusiaukelėje pasisukusi apsvijau rankomis Martyno kaklą – susiglaudę susipynėme į didžiulę palaimą, lyg moterystės sakramentas dar labiau būtų sutvirtinęs mūsų meilės ryšį.

Jūros bangelės, drėgme nutrindamos praeivių pėdsakus, glostė krantą, primindamos susimąstyti apie pasaulio laikinumą. Apimtas palaimingos bendrystės būsenos, Martynas suspaudė mano ranką, tylomis pažadėjęs tvirtai vestis per gyvenimą.

Savo kambarėlyje jausmų ir aistros pilnatvę abu suvokėme kaip neatsiejamą visumą. Dabar kartu buvome visi trys – šeima: mylintys, laukiantys ir trokštantys susijungti – pasijusti vienoje vietoje.

Laimingi ilsėjomės vienas kito glėbyje tol, kol nematomos srovelės tekėjo į pirštų galus, aitrindamos prisilietimo palaimą. Tas troškimas ieškoti jausmų pilnatvės atrodė panašus į norą

turėti didžiulį laivą, kuris nurimsta tik parimęs ant inkaro uoste – šeimoje su potvyniais ir atoslūgiais, į kuriuos iš vienatvės upelių atsiiriama valtimis. Viskas, priklauso nuo irklautojų...

Ramybės akimirka palengva suspurdėjo manyje – besiglaudžianti nauja gyvastis. Nejaugi tas trečiasis – dar sunkiai suvokiamas, bet labai mylimas jau praneša apie save? Pespėja – būkite atsargesni, atidesni ir jam... Prašo dėmesio dar neatėjęs...

XXX

Katino dienos ėjo į pabaigą. Paskutinį rytą ilgiau pasilepinę ir nuėję atsisveikinti su jūra, pasukome atgal į sostinės šurmulį. Sėdėjau atsilošusi šalia vyro, pritvirtinusi saugos diržu spalvingą praėjusių dienų mozaiką, nugrimzdusi į prisiminimuose sūpuojamą bangų ošimą ir tą palaimingą sielos ramybę, kurios dar netrikdė miesto skuba ir pašėlęs ritmas – kasdienis nematomos įtampos bangos teliūskavimas tik pirmyn.

– Ar pailsėjai? – pasuko galvą Martynas.

– Gal kiek...

Savo krašte visą laiką jaučiausi labai keistai, lyg būčiau įstumta į narvą, į kurią tuoj tuoj įleis ir kokį siaubūną... Buvome įpratę kaskart vis ko nors saugotis, bijoti dėl ateities, dėl artimųjų saugumo ar valstybės tarnų neapdairaus elgesio...

Po ilgokos tylos Martynas pasiūlė:

– Gal vėl reikėtų vakarėlio...

– Noriu ramybės...

– O jeigu su tavo draugėmis.

– Abi jos nutekėjo į užsienį... esu pasakojusi...

– Neprisimenu... Reikalų tiek, kad visokios smulkmenos išsitrina iš atminties...

Vakaro prieblanda apgaubė kelią. Pakelėje žiebėsi vienkiemių ir miestelių žiburiai. Kaip paslaptingi, pavasari

atgyjantys sargybiniai, styrojo vieniši medžiai. Jie laukė gamtos atbudimo prisipildančios gaivos.

Į sostinės mašinų srautą įsiliejome sutemus. Priartėjo namai su tarsi įkasti pasiruošusiais tvoros dantimis ir vaiduoklišku žibintu. Įvažiavę į garažą, skubėjome nusikratyti kelionės įtampos.

Atšoko stumtelėtos durys. Baimingai virstelėjau antrąją jų pusę. Šalta svetimumo banga plūstelėjusi į veidą, perliejo mane kraupiu vaizdu: svetainės viduryje į krūvą sumestos knygos ir indai, miegamajame – išjaukta patalynė. Vagys – žybtelėjo mintis. Matyt, ieškota pinigų ir brangenybių, kurių niekada daug neturėjau. Vagišių apšnerkštame darbo kambaryje neliko kompiuterio, svetainėje – muzikos centro. Virtuvėje mėtėsi sudaužyta mūsų jungtuvių dovana – vokiško porceliano servizas. Ko neišsinešė, gal iš pavydo sudaužė.

– Mano mokslinis darbas! – klykstelėjau prisiminusi, kad iš darbo parsinešiau diskelius.

Žvilgtelėjau į slaptavietę – ačiū Dievui, jie gulėjo savo vietoje. Nudribusi ant sofos, sukukčiojau...

Poilsis nuėjo niekais. Iškviesti pareigūnai tik skėsčiojo rankomis – vagišių ir pėdos nusitrynusios. Nežinia kurią praėjusios savaitės dieną jie naršė mūsų buitį – skverbėsi į jos erdvę, teršė savo skubiu alsavimu ir juoda dvasia namų židinio jaukumą ir pradėtą puoselėti darną. Įsibrovėliai tarsi išsinešė dar

vieną dalelę šilumos ir to nenusakomo namų esaties jausmo – jie tapo tarsi svetimi. Baisi ne vagystė, o namų dvasios išderinimas, vidinės darnos išjaukimas. Prie bjauriai pridergtos aplinkos, jatau, negreitai pritapsiu. Tą sunkiai žodžiais išreiškiamą netektį patirdavau kasdien peržengusi namų slenkstį. Daiktams vėl bus uždirbta, ir jie sugrįš į savo vietas, o namų dvasia atsinaujins negreitai. Kitiems sunkiai suvokiamas svetimumas sklandė tarp dar likusių daiktų, apsigaubusių atgrasiu vagišių dvasios šalčiu, dar labiau sustiprėjusiu kaip ir po striptizo vakarėlio. Pašaliniam sunkiai suvokiama jausena trikdė ir varė į neviltį.

XXXI

Jaunystėje pati sau atrodžiau liesa ir išstypusi kaip dviratis su plačiais stipiniais. Ant apyplokštės krūtinės karodavo drabužiai. Dabar kūno linijos suapvalėjo – žingsnis sutrumpėjo ir pasunkėjo. Akys žibėjo vidine gyvybės paslaptį slepiančia šviesa.

Darbe į mane susmigdavo vyrų akys. Jų goslūs žvilgsniai slydo kūnu, užkliūdavo už krūtinės, tarsi glostė mane visą gašlumu. Vienas toks muziejaus koridoriais ėmė sekioti ir lūkuriuoti už kampų, tarsi netyčia išnirti prieš išeinančią iš savo kabineto. Mane jis trikdė keletą savaičių – jaučiausi išsunkta ir pavargusi. Tą nesąmoningai juto ir Martynas, nei iš šio, nei iš to susierzindamas dėl kokios buities smulkmenos. Nemėgau lėdančių į mano vidų – ieškančių ten to, ko niekada patys neturėjo. Brovimasis į sielos gelmes liko subtilus ir pašaliniamis nematomas, o man sukeldavo priešišumą ir susierzinimą. Pykau dėl pačios bejėgiškumo: lyg ir nebuvo aiškios priežasties, nuo ko reikėtų gintis, nes dažniausiai įprasta priešintis smurtui. Kam galėjau pasiskusti? Kas patikėtų, kad įmanoma pašalinei akiai nematoma psichologinė prievarta? Niekas. Tie netikėti išnirimai prieš mane, žvilgsnių gaudymas sukeldavo bejėgišką pyktį, kad nieko negaliu padaryti. Vieną rytą neapsikentusi šuktelėjau, kad prilipdysiu prie sienos – reikės nukrapštyti. Pagaliau kiek atsikračiau nepageidaujamo dėmesio ir vėl pradėjau jaustis žvali. Ir netikėk vampyrais – braudamasis į mano vidaus pasaulį, jis tokiu būdu galbūt siurbdavo jam reikalingą energiją. Jeigu ne

ryžtas, visai būtų nualinęs ir išsunkęs dvasios jėgas. Sugebėjau staiga atsikratyti nemalonios, subtiliai siekiamos priklausomybės. Bet kiek iki to kentėjau, verkiau, kai nematė Martynas... Su manimi bjauriai elgėsi pagyvenęs vyras, turintis šeimą, vaikų... Gal tikėjosi iš manęs kokio nuotyki ar tiesiog jam buvo gražu žaisti bejėgyste... O gal smagu pamatyti sutrikusią, nežinančią kaip elgtis moterį. Jis persekiojo ir žvilgsniais prievartavo mane, priversdavo krūptelėti ar susigūžti... Mane, kurios gelmėse glūdėjo naujos gyvybės paslaptis... Kodėl turėjau iškęsti subtilų brovimąsi į vidų man sunkiu metu: buvau jau vyresnio amžiaus ir naujos gyvybės laukimas vargino daugiau negu būtų varginęs jauną?..

Daug kas netiki subtilia moraline prievarta. Būčiau netikėjusi ir aš, bet pati ją patyrusi, suvokiau žmogaus niekingumą ir tuštybę. Sunku išvengti įkyruolio – apsimeta nieko nedarąs. Kaip nekaltas avinėlis žiūri naiviomis akimis ir vėl apsisukęs gaudo žvilgsnius, seka kiekvieną judesį ar kryptelėjimą... Būdama moteris, niekam negalėjau pasiguosti ar pasiskūsti. O jei sužinotų Martynas, pagalvotų nežinia ką... Dar imtų kaltinti nebūtais dalykais. Ir nieko jam neįrodyčiau... Juk aš moteris, o ji mūsų valstybėje lyg ir žemesnio lygio padaras... Kad ir kaip stengiamasi pateikti tą lyčių lygybę ir apie ją skambinti visais varpais – ji dar miega, sunkiai raivydamosi, negalėdama atsibusti... Vyrų rankose išgalėjusi valdžia daro neigiamą įtaką visuomenei, mažai vietos palikdama moterims...

Siekiančios karjeros jos turi būti išskirtinai talentingos... O tos be mokslų... Kokia jų dalia?.. Tarsi daiktai vyrų rankose... Su smurto žymėmis, su nuolatinio žeminimo, ujimu...

Gatvėse pilasi keiksmazodžių srautai... Kartais žiūri į jaunas ir net kraupu dėl jų grubumo, atsainiai metamų žodžių, kurie krenta kaip sunkūs akmenys...

Mėginau įsivaizduoti, kaip elgtųsi mano draugė, gyvenanti Amerikoje. Tikrai būtų guodusi ir raminusi, o paskui, nusišypsojusi plačia užkrečiančia šypsena ir išpoškinusi patarimą: į pragarą reikia joti tik ant gero arklio. Taip ir matau, kaip apsisukusi ant vienos kojos ir sugavusi liūdną mano žvilgsnį, atsiprašytą, kad užmiršo mano padėtį – nederėjo šitaip šnekėti... Valiūkiškai nusijuoktą, pabučiuotą į skruostą lyg susitaikymo vardan, ir vėl abi ramiai ką nors aptarinėtume...

XXXII

Po alinančių akimirų įpratau darbe nebekreipti dėmesio į visokias nereikšmingas moterų apkalbas, smulkius kerštelius. O toms, kurios juos kurdė, ėmė siutas, kad negali nugalėti ar nors kiek sugadinti nuotaiką, kad staiga parodyčiau silpnumą – išsiliečiau pykčiu ar susierzinčiau. Apsisukusios rezgė naujus voratinklius ir ieškojo, kad kokia neapdairi musė įkliūtų į jų pinkles. Stengiausi tokių raizginių išvengti: apeidama tiesiog nepakliūti...

Atmintyje gaivinau savo buvusį vaikina, kurį jaunystėje sutikusi palaikiau gyvenimo meile... Prisiminiau, ką man rezgė tokios pat pikto keršto pritvinkusios moterys... Jis buvo iš pasiturimos šeimos, su padėtimi visuomenėje ir neblogu darbu. Man tas nerūpėjo – tikėjau begaline mūsų abiejų laime... O ją tarsi pagrobė, atėmė iš manęs tos visos, jo norėjusios ir iš paskos laksčiusios... Jis pasijuto dievuku... Merginų dėmesys tenkino bevalio savimeilę.... Mane žemino jo nemokėjimas atsikirsti viliokėms... Laikiau tai valios silpnumu ir nesugebėjimu bent parodyti savo nuomonę... Jeigu tikrai mylėtų, kitos visai neegzistuotų... O jeigu vyrą bet kuri gali nusivesti kaip veršį už pavadėlio, ko toks vertas... Palikau ir nuėjau neatsigrėždama...

O dabar aplinka beveik tokia pat... Ko norėti, kai geltonoji spauda, prigrūsta pigių patarimų, kaip suvilioti, nuvilioti ar

prisivilioti vyrą, susirasti meilužį, kaip jį sugundyti ir seksualiai aptarnauti, tarsi ruošia jas visas kokiomis plaštakėlėmis... Tie žurnalai, vienas už kitą kvailesni ir aršesni... Tik menkystos gali paskleisti tokią pigybę. Nei rasti, nei pamesti... Ir skaito, perka – krauna turtus kvailybės apaštalam...

XXXIII

Nelabai reikšmingos sukakties – mano gimtadienio rytą Martynas stovėjo prie lovos su baltintos kavos puodeliu, rankoje laikydamas labai įdomų smaragdų vėrinį. Apglėbęs padabino nauju papuošalu kaklą ir ilgu bučiniu kuteno lūpas.

– Labai tinka prie tavo žalių akių, – sukuždėjo į ausį.

– Koks gražus! – negalėjau atsidžiaugti. – Tik nieko nekviesk – noriu, kad prie žvakės pasėdėtume dviese!

Jis ir šį kartą nusileido mano norui.

Vakare siurbčiodami šampaną, skaitėme mūsų abiejų mėgstamas Rilkės bei Verleno eiles ir, suradę Ravelio Bolero, ant palaimingos bangos plaukėme tolyn į ateities pasaulį. Paskui parinkę šokių muzikos, įsijautę judėjome į taktą. Iš pradžių ugingas ritmas mus abu tarsi uždegė ir sujungė – negalėjome vienas nuo kito atsiplėšti. Ant paslaptingos bangos valtys vėl suposi nuslysdamos tolyn į bekraštę jūrą ir vėl grįždamos į tikrovės krantą. Svajojome apie ateitį su pora vaikučių ir kiek praplėstu namu.

– Iki to reikia išgyventi, – išblaiviau Martyną.

– Tu netiki?

– Pasaulis neramus...

XXXIV

Pavasaris staigia šiluma atlapojo žiemos kailinius ir pripildė orą gaivos. Lauke zvimbė atsigavusios musės, skraidė bitelės. Rytais – atgyk, atgyk – suokė nematomas, tarp medžių šakų striksintis pavasario paukštelis. Iš po nakties pabažanti dirva vietomis dar rodėsi aptingusi. Šalna nenorėjo užleisti vietos – žemė kentė paskutines šalčio išdaigas.

Paskambino iš kaimo – matuos iš senelio tėvų, o dabar jau mano paveldėtą mišką. Matininkė ilgai vilkino dalybas vis sakydama, kad vienu metu turi susirinkti visa giminė – atskirai niekas bendro turto neatiduos. Ji, be abejo, manė taip ilgiau išlaikysianti darbo vietą. Kam valdininkė bus reikalinga išdalijusi žemę ar mišką – nebeturinti ką veikti?

Kaip tuos kelis giminaičius surinkti vieną dieną? Matininkė apsuksiai aiškino žinodama, kad vis tiek kuris nors paskirtą dieną neatvažiuos. Taip nebūna, kad tarsi lazdele pamojus, susirinktų visi. Aukštesnei valdžiai gal davus nurodymą spartinti darbus, ji apsisprendė atiduoti tą su savim nenešiojamą turtą ir pavieniam giminės atstovui. Juo buvau aš.

Pavakarę skubant greitkeliu, melsvėjo vakaro prieblanda, tįso medžių šešėliai, o jiems pradėjus susilieti su tamsa, įvažiavau į tetos kiemą.

XXXV

Nubudau staiga ir kaip vaiduoklis atsisėdau lovoje. Kambario siena slinko šviesa. Laikrodis rodė antrą nakties.

Prišokau prie lango. Ant kelio prie miško kabėjo du pailgi kiaušinio formos šviesuliai. Įtempusi valios pastangas ir sukaupusi ryžtą, sutelkiau į juos visą dėmesį. Priešingai kaip anuos kartus, jie tarsi sustingę nejudėjo į priekį – lyg baiminosi mano tvirto ir veriančio žvilgsnio. Staiga iš kaimo pusės tamsios stačiakampės dėžės šviesos užgeso, užsidegė iš priešingos pusės ir nuplaukė oru atgal miško link, dingo už posūkio miško kelyje.

„Ir vėl, – kamavo mintis. – Kas jau trečią kartą stengiasi nustebinti ar įbauginti? Kodėl mane? Kodėl negaliu įminti tos paslapties? Ko ir kam čia reikia? Kodėl kiekvieną kartą sukelia vis kitokių minčių, apninkančių mane kaip musės medų?“

Slogumo kamuojama, blaškiausi lovoje, kol paryčiui užsnūdau.

Ankstų rytą važiuodama susitikti su matininke, ant kelio išvydau keistą kreivą vieno rato vėžę, vingiuojančią į miško pusę, kuri išnyko staiga pamesta mano akių...

VI (XXXVI)

Laimėjau konkursą, liko rinkimai... Tikėdamasis jaukaus vakaro, nupirkau mūsų abiejų su Monika mėgiamo šampano. Grįžęs namo radau raštelį – žmona išlėkusi į kaimą atsiimti iš tėvų paveldėtos žemės. Suskambus telefonui, buvau paprašytas vykti į Europos parlamentą. Gyvenu kaip klajoklis bastūnas – lagaminas kiekvieną dieną paruoštas išvažiuoti: sudėti daiktai nuo šlepečių iki dantų šepetėlio, išlygintos trys poros marškinių, kostiumas ir šiltas megztinis.

Dėl sveikatos negalėdamas skristi lėktuvu, važiauvau nuolatiniu savo maršrutu. Traukinyje turėjau daugybę laiko... Mintys klajojo apie šį bei tą, grimzdamos į apmąstymus apie ateitį, ar išliksime kaip tauta. Mus gali išstumti kultūringesnės bendruomenės, užgožti agresyvesnė kultūra. Baiminausi, kad savų vertybių neiškeistume į menkaverčius dalykus arba tuščius pažadus. O tos vertybės – žemė, ant kurios gyvename, gimtinės oras, kuriuo kvėpuojame, ir per jį esame susieti šalies dvasia – bendrumu, kuris mus vienija ir jungia. Jūros bangos gaivinamai plauna mūsų būties krantus. Ir kalba, seniausia Europos ir pasaulio kalba. Kas mes be viso to? Vargetos ir negyvėliai, nemokėję išsaugoti gyvasties būtinybės. Ateis svetimi, išpirks mūsų žemes ir išstums naujai bangai lengvai pasidavusius kaip kokius kvailelius. Liksime kampininkai – atėjūnų tarnai. Dabar ir karo nereikia – ne Viduramžiai, kad su kalavijais ir kirviais

žemes nukariautų, žmones į vergiją išvartų. Yra gražesnių, kultūringesnių būdų tą padaryti. Pinigai daro viską, pinigai galvažudžiai: perka, parduoda, nugali, išmaino, apakina aistra. Už gardaus valgio šaukštą ne tik parduoti, bet ir atiduoti daug ką galima. Ko reikia kad taip neatsitiktų? Savivokos, užsispyrimo ir lankstumo...

Akys merkėsi, galva ėmė knapsėti – nirau į sapnų pasaulį...

Supo ir blaškė didžiulė banga, slyščiodama pirmyn atgal. Ant keteros viršūnės pasijutau bejėgis, drumzlinų purslų apsuptas lyg skenduolis, kuri vandens pritraukusį, jūra išplukdo į paviršių kaip šapelį ir nusviedžia į krantą. Drumzlinos bangelės jungėsi į didžiulį linguojantį gaivalą, nešantį tolyn. Sukaustė baimė – jau nebematau kranto kaip išsigelbėjimo ar paskutinės vilties, ant kurios kaip ant siūlo kabo likimas. Gal nugarmėsiu į gelmes, o gal banga, švystelėjusi ant smėlio, kaip šunytis ims laižyti kojas. Taip sūpuojamas įsmeigiau akis į vis ryškėjantį tašką. Pagaliau vėl matau krantą, ant kalvos žydinčius alyvų krūmus. Staiga tas taškas ima augti, ryškėti, kol pavirsta į milžinišką statulą su dviem galvomis: viena šviesiaplaukė garbanota ir švelnių bruožų – kaip moteriškės, o kita – tarsi niūraus tamsiaveidžio juodbruvio vyro. Trečioji giminė: atpažįstu vieną galvą, panašią į bendrakeleivio, važiavusio su manimi į Briuselį praėjusį kartą. Tiedu veidai niūra, raukšlėjasi ir keičiasi į bjaurią dvigalvę pabaisą su ugninius žaibus svaigančiu paklaikusiu žvilgsniu ir

gelsvais kaip liūto karčiais, išsidraikiusiais į visas puses. Ji grėsmingai artėja į mane.

– Atsiimsi už viską! – rėkia iš tūžmasties pražioti nasrai.

Banga išmetė mane ant pajūrio smėlio, o prasižiojusi, ugnį spjaudanti baidyklė artėjo lyg pasiruošusi praryti, sukramtyti ir išspjauti atgal į jūrą, kad išsitrintų šiurpaus nusikaltimo pėdsakai. Po manimi drebėjo žemė...

...džergžtelėjus vagonams, pramerčiau akis – traukinys darė vingį. Pakirdau iš slogučio. Sąmonė prisipildė šlykštaus jausmo. Gultas taip krestelėjo, kad vos nenukritau ant grindų. Įsitvėręs žiūrėjau plačiai atmerktomis akimis ir pagalvojau:

„Kad taip visi laikytųsi to, kas po kiekvienu glūdi, kaip šią akimirką gulto krašto buvau įsitvėręs aš. Tik kur tau, taip toli gražu nebus. Šalis referendume nubalsavo už Europą. Tik ar gebėsime priešintis svetimai dvasiai, tradicijoms ir susvetimėjimui. Galime virsti neaiškia nežinia kieno žeme, nes mūsų pačių mažėja. O ką daryti su nieko nekuriančiais, kurie tik ranką atkišę laiko? Jiems taip lengviau ir patogiau. Valstybė negali apsimesti to delno nematanti. Kas nors vis įdeda: jei ne valstybė – praeivis. Kaulytojai gauna pašalpas, tik viską per gerklę perleidžia. Sunkiai dirbančių ir menkai uždirbančių valstybė nešelpia, nes dar neprasižėrę ir nenusigyvenę. Va kas žmones piktina. Ir piktins, jeigu ir toliau bus remiami girtuokliai, o ne tvarkingos daugiavaikės šeimos, kurioms reikia nuolatinės paramos.

Ne kiekvienas pasiturintis meta į nemazgotą, iš tingulio vargingiau atrodantį pajuodusį delną. Pasižiūri, ar ne mėlyna nosis. O nepamėlę, sako, ir namus pasistato, pasėdėję metus kitus per dienų dienas geroje, pelningoje miesto vietoje. Yra ir tikrų vargetų... Kas supaisys nuo žmogaus elgsenos ar išlaidumo priklausančią buitį. Labiausiai trikdo išeinančių po kokio gero koncerto pasitinkanti atkišta ranka – sugadina šventės nuotaiką, sugrąžina į tikrovę su visu jos nuogumu ir šiurkštybe.“

VII (XXXVII)

Rytas niro iš balzganos prieblandos. Briuselio gatvės dar raivėsi po šiukšlių rinktuvais. Lyg girtos kekšės jos blaivėsi aplietos vandenių, praskleisdamos diena virstančią begėdišką nuogybę. Kaip išpurtes, trečiaja gimine pasivertęs plevėsa, minkštai ant bėgių suposi tramvajus, stotelėse išmesdamas nereikalingus savo lengvabūdiško elgesio liudininkus.

Prie parlamento ant prabangių mašinų plazdėjo įvairiaspalvės vėliavėlės – rinkosi ambasadoriai. Šiandien – galutinis mūšis. Turi būti išglaistytos visos sritys: nušlifuoti žodžiai, sudėlioti ženklai. Kiekvienai iš jų į pražiotą burną prikimšta rieškučiomis pasemtų gyvybę palaikančių lyginamų ir svarstomų milijonų.

„Kam teks, kam neteks, o tam kiškiui beuodegiui kažin kiek teks, – abejodamas svarsčiau. – Esame maža valstybė. Dabar teks – tik kokia kaina. Ar sąjungos atiduota dalis įgys vertę ir duos naudos? O gal nukris į drumzliną srautą, ištirps ir nutekės neaiškiais kanalais į sąranką, kur suskubę apsukrieji, sustoję prie naudos gyslos, su samčiais išsigraibys aukso kruopelytes, o paskui lipdys grynuolius ir pardavinės už dvigubą kainą. Ir kaip toj pasakoj: ar vilkui pasisukus, kiškeliui teks.

Jau susikivirčio susipliekė valdžios viršūnės, paliesdamos pačias jautriausias vietas. Vėl kuriama sąjunga ir skelbiama, kad

ji bus geresnė už kitas. Ar tai bus geresnė imperija? Kas žino? Neteko girdėti apie geresnę. Lyg kortų nameliai sugriuvo jos visos, neišlaikiusios laiko išbandymų, pagriaužtos vienvaldystės trūnėsių. Sunyks mažos valstybėlės, susilies į didelį neįdomų vientisą darinį, neišsiskiriantį spalvų margumu, gyvenosenos savitumu, kalbų įvairove.

Imperijai suirus, pakyla likimų ir vilčių griūtis, kuri yra didžiulė bėda, beprasmė netektis... Kam reikia darinio, kuris vis tiek neturi ateities, kuris pradėtas lipdyti į visumą, apkibo barniais ir kivirčiais. Bet tiek to: pagyvensim – pamatysim! Neduokdie griūtis kaip viską šluojančios bangos. Nelaimės ji atneštu, naujus nusivylimus. Sužlugdytu daugelį žmonių. Sąjungų kūrimas veikia kaip kvaišalai: iš pradžių pakilimas, euforija, o paskui puvimas ir palaipsnis nykimas. Visos imperijos taip žlugo, kad ir kokios išskirtinai pažangios atrodė. Net Persijos Karalystė. Ji dažnai teikiama kaip tobulas valstybės klestėjimo pavyzdys. Sakoma, kad ilgai laikėsi, išgyveno aukso amžių, buvo švelni žmonėms, neagresyvi, bet žlugo. Niekas negali paaiškinti, kodėl taip atsitinka. Nenoriu būti piktas pranašas, gal ši sąjunga bus išskirtinė ir išsilaikys keletą amžių. Tegu laikosi, gyvuoja – negriauna žmonių likimų...“

VIII (XXXVIII)

Anksčiausiai keliausi ir skubėjau į parlamentą. Guldavau irgi vėlai. Teko suderinti parengtus dokumentus, kad viskas būtų aišku, nedviprasmiška, tiksliai suformuluota. Surinkti į vieną vietą, jie bus supakuoti ir išsiųsti pasirašyti naujų narių vyriausybių vadovams. Darbai ėjo į pabaigą... Pasijutau pasiilgęs namų – tos dvasios atgaivos salelės... ir Monikos su abiejų laukiamu mažyliu.

Kartą vakare iš sportinių kelnių kišenės traukiau nosinę – ant žemės nuplasnojo popierėlis. Pakėlęs prisiminiau apie traukinyje rastą juodąjį sąrašą. Reikės atiduoti prokurorams. Tegu aiškinasi, kokio čia tinklo galai. Gal išgelbėsiu ne vieną bėdon įkliuvusią moterį?! Žinau, kad žaidžiu su ugnimi, brėždamas ir mesdamas pirma savęs liepsnojančius degtukus... kaip toj pasakoj ginantis nuo vilko. Kas žino šiais laikais, ant ko papulsi ir kur prapulsi?...

„Monika, ar tu mylėsi mane ir saugosi mano atminimą, jeigu netikėtai liktum viena, – atklydo mintis. – Bet ne, negaliu apie tai galvoti. Tau būtų sunku, ypač dabar. Ko čia taip save nesmagiai nuteikiu? Iš kur tokios mintys, įkyriai lėdančios kaip musės miške tvankią vasaros dieną?“

IX (XXXIX)

Traukiniui nudundėjus tolyn, pastačiau lagaminą sostinės geležinkelio stoties perone ir, tvirtai stovėdamas ant žemės, įkvėpiau vėsaus ryto oro. Pasijutau namie, kur ir žemė mielesnė, ir tėviškės kvapas iš visų pasaulio kvapų išsiskiria savumu, kažkoku nenusakomu artumu, o aš – to kvapo sudėtinė dalis, gal ir mažai reikšminga, bet...

Nustebinsiu Moniką netikėtai sugrižęs. Susiaurės iš džiaugsmo jos žalios akys, siūbtelės į mane suėmusi į saują rusvus plaukus, kurių varinis žvilgesys nudegina taip, kaip pirmas meilės žvilgsnis, perveriantis iki sielos gelmių.

Staiga pajutau jos kūno trauką. Plaukai, prisigėrę salsvo aromato, jau kuteno nosį, o aksominės lūpos ieškojo ausies spenelio. Į vaizduotę plūdo susitikimo akimirka...

Atitokęs nuo užklydusių minčių, pakėliau galvą. Akys apsistojo ties visai šalia manęs stovinčios šeimos: tėvų ir išstypusio sūnaus, kaip du vandens lašai panašaus į motiną. Darbų išvarginti kaimiečiai išlydėjo savo atžalą į užsienius. Sustojus traukiniui į Varšuvą, motina stipriai apkabino savo, tikriausiai, vienintelį, įdiržusiomis nuo darbo rankomis peržegnojusi palaimino ir pastūmė nuo savęs. Kai pro langą mojuojanti ranka išnyko už posūkio, atkreipiau dėmesį į moters akis, kuriose kaip pagalbos šauksmas dar švietė viltis – sugrižk. Ji blėso tolstant išsiskyrimo akimirka.

Ar sugriš išlydėtasis? O gal suras savo laimę svetur? Kad ir suras, ar bus ji tokia kaip čia, gimtajame krašte. O gal atrodys lyg ant žemės nukritusios balto pyrago riekės susipurvinusi pusė?

X (XL)

Skubėjau pas Moniką, tikėdamasis rasti dar neišėjusią į darbą. Jos jau nebebuvo, o aš pasijutau lyg pirmą kartą parėjęs į namus. Kiekvienas kampelis, iki smulkmenų išpuoselėtas mano moters rankų, traukė ramybę ir jaukumą. Kiekvienas daiktas turėjo savo vietą. Greitai čia lakstys mažutis mūsų abiejų paveikslukas. Reikės vaikytis tarp baldų, kad ko nors netyčia nenutrauktų ir nesusižeistų.

Po pietų įnikęs į knygą, netyčia prisnūdau. Pabudau, kai trakstelėjo prieangio užraktas, sustingdęs šiapus durų nustebusią Moniką. Ji prisiglaudusi apsvijojimo mano kaklą. Uždėjau rankas ant atsikišusio į priekį jos pilvo ir ieškojau mažos širdelės plastėjimo. kažkas ten ėmė judėti – paslapties apgaubtas žmogutis ten lyg raivėsi.

– Jis džiaugiasi. Krustelėjo pajutęs tėvą, – glaustėsi laiminga Monika.

Šnerves kuteno gaminamas valgis. Susėdę vakarienės, ramiai šnekučiavome, kol Monika ėmė liesti sunkias ir skaudžias temas.

– Ar būsi, kai man ateis laikas sugriūti? – netikėtai paklausė.

– Nežinau...

– Ar taip ir gyvensime nežinioje? – įsistebeilijo tiesiai į akis.

– Juk matai, kad priklausau nuo valstybės užgaidų. Aš – jos nuolankus tarnas. Niekada nežinau, kada ji ko panorės.

– Ką vienai reikės daryti?

– Surasim kokią išeitį...

Monika ilgai tylėjo lyg žiūrėdama pirmyn į ateitį ir ieškodama savęs su mažu vaikeliu ant rankų. Motina, moteris – gyvybės skleidėja sėdėjo prieš mane kaip madona iš paveikslo, garbinta visais amžiais, tik suvulgarinta šiais laikais, kai kylant visokioms drumzlėms pernelyg iškeliamą išorės tuštybę.

– Kas gero Briuselyje?.. – išblaivė klausimas.

– Svarstome mažų šalių padėtį.

– Ar jos išliks? Kiek tautų išnyko?! Atrišus visus mazgus, procesai virsta savaiminiais...

– Priklausys nuo mūsų pačių. Mes nei Anglija, nei Prancūzija, nei Italija, o Lietuva, ir niekur nedingsi...

– Taip... Kitataučiais neviršime, bet yra kvailių, kurie nebenori būti lietuviais... Man juokinga moterėlė, šnekanti, kad ji pasaulio žmogus. Ar bent supranta, ką sako visokių teorijų prisiklausiusi?!

– Daug kas save taip įsivaizduoja... Kaip toj rusiškoj dainoj, atsimeni...

– Kažin ar žmogus be savo kampo, be savo žemės pėdos po kojomis gali jaustis tvirtas ir ramus dėl ateities?.. Blogai viso to neturėti...

– Reikia tiesiog gyventi savo gyvenimą savo žemėje.

– Gerai, kad tu gali negalvoti ir gyventi tik sau... O mane baugina tautų maišymas ir drumstimas... Kodėl geresnės duonos ieškantiems ir pašalpos didelės, ir įsikurti padeda valdžia?

– Jie ne savo krašte, ne namie – tokia tvarka visame pasaulyje. Privalome remti.

– Musulmonai siekia įsitvirtinti kitur... Važiuoja iš tikrųjų namų...

– Ne tik...

– Bet jų dauguma į pasaulį pasklidusių...

– Matyt, pabodo vadukų savivalė...

– Turime atitraukti kąsnių nuo saviškių. Tam tautų katilė virsime kaip dervoje...

– Mes abu nieko nepakeisim... Eime miegoti. Rytoj su ministru turiu aptarti, ką nuveikiau... Iš pat ryto yra ir kitokių reikalų...

XI (XLI)

Kėliausi sunkiai – po kelionės nuovargio dar ne visai atsileidęs kūnas prašė poilsio. Minčių erdvėje mačiau, kaip Monika lėtai juda virtuvėje – verda kavą...

Šoktelėjau į dušą... Savo šerius ant skruostų įveikiau tik skustuvu, įsipjaudamas ir palikdamas kraujuojantį randelį. Monika įbrėžimą nuvalė spiritu, užpuद्रavo, pabučiavusi apglostė sužeistą vietą taip rūpestingai ir motiniškai lyg būčiau mažas vaikas. Tyliai šyptelėjau... Greitai nebebūsiu lepinamas – mano vietą užims mūsų mažius.

Prieš darbą turėjau užsukti į prokuratūrą. Nedavė ramybės juodasis sąrašas... Kuo labiau skubėjau, tuo labiau nesisekė. Ilgokai pastovėjusio automobilio neįveikiau užvesti, teko laukti autobuso. O šis irgi lyg kažko delisė. Kodėl taip atsitinka, kai skubi? Nenustygau vietoje. Susistabdžiau mikriuką, bet jis tuoj įstrigo mašinų grūstyje. Vėžlio žingsniu mašinėlė atslinko į miesto centrą lyg būtų vežusi mane ant pasaulio krašto skardžio nuritinti bedugnėn. Iššokęs susukau mobiliuku į darbą, kad užtruksiu – ateisiu pavėlavęs.

Prokuratūros pastatas nuo sovietmečio neką pasikeitęs. Tik sudėti nauji modernūs langai, įtaisytos sunkios durys. Marmuro plytelės koridoriuose kėlė lyg prabangos, lyg tvirtumo ar net

pastovumo jausmą. Toks išpūdis, matyt, užvaldo kiekvieną įeinantį, ne tik mane.

Pas prokurorą parašiau pareiškimą, išdėsčiau viską, ką mačiau ir girdėjau traukinyje. Pridėjau ir juodąjį sąrašą, kuris virto mano liudijimo įrodymu. Paprašiau kopijos. Ją pasilikau patvirtintą paties prokuroro parašu.

Kalbėdamas su manimi, jis žvelgė kažkur pro šalį, bet vis dėlto pasakė, kad esu labai pasitarnavęs tiriant prekybos žmonėmis bylą. Neseniai pirkliai sučiupti su įkalčiais, laukia teismo, todėl mano daiktinis įrodymas labai pravers...

Išėjau gerai nusiteikęs. Staiga tarpduryje šmėstelėjo lyg matytas veidas... Mūsų žvilgsniai susidūrė... Traukinio Briuselin pakeleivis... Šios dviprasmiškai save pateikusios būtybės akys labai piktdžiugiškai blykstelėjo, prikalusios mane tarpdury nirtulinga neapykanta...

Ėjau gatve klydinėdamas prisiminimais apie motinos pasakojimus, jos pačios sudėliotus į Kristaus istoriją: begalinės ramybės ir kančios pilnos akys, sunkus ažuolinis kryžius ant pečių, klupinėjimas, nukryžiuavimas ir mirtis su šauksmu lūpose – Viešpatie, kodėl mane apleidai. Taip viskas žmogiškai artima ir suprantama: viltis atpirkti pasaulio nuopuolį kančia. Tik ji šiais laikais jau sunkiai suvokiama ir vertinama... Aplinka žudo ir naikina žmogų. Aplinka...

XII (XLII)

Monika laukė padengusi stalą, uždegusi žvakes, iškepusi tortą... Grojo lengva švelni muzika.

– Galvojai neprisiminsiu? – ištiesiau aksomo švelnumo rožių puokštę.

– Koks tu nuostabus!

– Ar nesinori kur nors tokią dieną?

– Gal ir taip...

– Į restoraną gal ne... Nupirkau bilietus į kiną...

– Vestuvių sukaktis kine?..

– O kodėl ne?

– Gal...

Spaudos išliaupsintas filmas turėjo praskaidrinti suvienodėjusią buitį. Tik nebuvo to, ko tikėjomės: traškučių triaukšnojimas ir popieriaus čežėjimas blaškė dėmesį, trukdė susikaupti. Pasijutome naujos mados aukomis, minioje sumišusiomis su traškinamais spragintais kukurūzais ar sausomis bulvėmis. Tie nemalonūs garsai trikdė visus į filmą atėjusius, ne tik mus.

„Ar reikia svetimų įpročių? – mintyse pyktelėjau. – Ir be jų – nė žingsnio?“

Neištvėrę išslinkome iš įpusėjusio filmo apie amerikiečių šeimą...

Nevykusiai sugadinau vestuvių sukaktį. Nė nenujaučiau, kad taip atsitiks...

Kai pravėrėme namų duris, įsikniaubiau Monikai į plaukus. Ji kaip visada kvėpėjo tuo nenusakomai svaiginamu rožių aromatu ir traukė į save visa žavia esybe. Troškau pasinerti į kerintį svaigulį ir užsimiršti tuose mane apkerėjusiuose svaigaluose...

Pasinaudojęs proga, nutariau atsiprašyti už nesklandumus bendram gyvenimui prasidėjus. Nežinau, kas man darėsi – lyg būčiau ėjęs iš proto, lyg kūno pokyčiai ir jausmų audros būtų apsukusios galvą sukeldamos pyktį ir grubumą, likusį iš teisėsaugoje praleistų metų...

Pamažu viskas susistygavo ir gyvenimas ėmė groti mumis kaip gerai suderintais instrumentais. Be Monikos neįsivaizdavau savo gyvenimo, kasdienės būties, išpuoselėtos iki smulkmenų...

„Monika, Monika! Kas aš be tavęs? Tu – mano gyvenimo prasmė, kaip gėlės žiedas, aplipęs žiedlapiais ... Koks beprasmiškai tuščias tas žiedas, jeigu jame nebūtų tavo gyvasties pajautos? Tuščiaviduris, nesugebantis sužydėti ir subujoti nauja gyvybe...“

XIII (XLIII)

Sugadinęs vestuvių sukakties vakarą, kaip aptriauškšnotas ir iš salės išspjautas traškutis varčiausi nuo šono ant šono negalėdamas užmigti. Prisiminimuose ryškėjo motinos veidas jungdamasis su seniai buvusiu pokalbiu:

Tai įstojai prieš mano valią. Man patinka...Tardyti žmones... Patinka?!. kažkas turi tą darbą dirbti. Kodėl mano vaikas?...Kito nieko nenoriu! Šventam rašte parašyta: neteisk ir nebūsi teisiamas. Tu susiruošei teisti... kažkas turi tą darbą dirbti... Tau geruoju nesibaigs – neklausai motinos. Jie tave pribaigs. Ar girdi – pribaigs. Jiems reikia padėti – jie irgi žmonės. Puolęs į bala, sausas nekels, ir tokio jau neišgelbėsi. Pabandyčiau... Jie apsėsti. Tu nori imtis Dievo darbo?! Ištaisyti velnio klaidas?! O gal keliems iš šimto ir pasiseks... Kodėl išeities ieškai tu? Aš būsiu teisėjas arba tardytojas, mama. Aš būsiu... Nutilk! Tu man subaigsi sveikatą... Ką pasakys kaimas, kad mano sūnus... Sakydavai, kad kiekvienas darbas garbingas. Anokia garbė teisti... Kito kelio neturiu... Nutilk! Ar girdėjai, ką sakiau?..“

Mano motina negalėjo susitaikyti su tuo, kad aš būsiu teisininkas. Kaip prieškarinio moteris ji nepajėgė suvokti, kad jos vaikas gali teisti kitus, nes jai atrodė, kad tai tik Dievo priedermė. Tokių senoviškų pažiūrų ji buvo... O ir kaimynai panašiai

kalbėtų ir motinai be abejonės būtų pritarę. Praraja tarp dabarties ir ateities... ir toks senoviškas teisėjo paskirties suvokimas. Deja, negaliu nieko pakeisti.

Po studijų mane paskyrė tardytoju. Žinojau, kad turėsiu kovoti su blogiu. Jis plinta ir plinta vis labiau. Kažkada kirvis buvo darbo įrankis, peiliu riekdavome duoną. Kitus aštrius daiktus suslėpdavo nuo vaikų – užkeldavo aukštai, kad jie jų nepasiektų ir nesusižeistų. Dabar tie įnagai ėmė virsti keršto padargais, pakeltais prieš gyvastį, kuri nebetenka pirmąsias prasmės, kai žmonės susiburdavo į gentis, bendruomenes, kad galėtų atsilaikyti prieš žvėris, kad netaptų jų grobiu. Dabar patys virsta žvėrimis, tik civilizuotais – su ginklais rankose. Tie įnagai... juos nuo suaugusiųjų reikėtų suslėpti kaip nuo vaikų. Bet tada neturėtume kuo atsirišti duonos, susikapoti malkų krosniai įkurti. Kaimuose šaltume. Ir dabar jau šalta sielose. Nebėra tos šilumos tarp tėvų ir vaikų, tarp brolių ir seserų, kokia kažkada buvo. Seni tai laikai – mano tėvų gyventas metas. Tolstame vienas nuo kito... ir gyvulėjame. Gyvulėjame – per gerai pasakiau. Žvėrėjame nemokėdami suvaldyti pykčio. Juk jam praėjus, reikia kloti didelius pinigus – ieškoti advokato, kad išsišokėlis nors kiek būtų apgintas. Ar galima pateisinti tą žvėrį, kuris tūno kiekviename iš mūsų ar tą norą naikinti? Naikindami kitus, naikinamės ir save... Nyksta pasaulis žiaurumo pritvinkęs. Žvėries instinktas tampa viršesnis už viską, ką žmogus savo jėgomis sukūrė, už jo dvasios jėgą, užslėptą dainose ir pasakose.

Tai kas tas žmogus? Gal ištobulėjęs, išmokęs kalbėti žvėris? Betgi negrišime atgal į olas, kad pradėtume viską iš naujo. O ir pradėti galime taip pat, kaip kažkada prieš daugelį amžių išėję iš uolos su kuoka rankoje. Šitaip viską naikindami, prisišaukę tą juodąją jėgą, galime vėl atsidurti toje pačioje oloje... Ir vėl lauks visa ko pradžia...

Kodėl nesu pajėgus atremti blogio apraiškų? Jos nušluos ir mane... Ta juoda banga nepagailės nieko. Ji kaip maras, Viduramžiais išnaikinęs ištisas tautas, kai žmonės krisdavo kaip musės. Ar sutraiškyti musę ir užmušti žmogų tas pats? Ir tas, ir tas – gyvastis... Bet argi kam tas dabar berūpi? Nyksta žmonių giminė.... Žemė grįžta į pirmąją būtį... Šaltą – ir be žmogaus... Šviesą ima gožti tamsa. Mažai skiriasi balta nuo juodo. Baigia nusitrinti riba... Iš tikrųjų pasaulis yra pilkas – tarp balto ir juodo... Negali būti grynos spalvos, kaip ir suvaidinto gyvenimo: tikslaus ir labai teigiamo...

Prasidėjo pirmoji darbo diena. Ant stalo gulėjo krūva bylų, paliktų į pensiją išėjusio kolegos. Sėdėjau ir laukiau atvedamo nusikaltėlio...

Įėjo jis iškėlęs galvą ir nusiteikęs priešintis – šaukte šaukė didelę puikybę. Akys išūliai lakstė po kabinetą, apžiūradamos ir skubiai vertindamos kiekvieną daiktą.

„Ką pasakysi? – sugluminau klausimu. Įžūlumas akimirksniu dingo, o galva nuniro į žemę. Ko privirei? – perėjau į puolimą. Atsakymo nebuvo. Reikėjo suktis iš padėties. Tai švarus kaip Dievo avinėlis? Žiūrėjau į vaikiną tiesiai ir aštriai. Jo akių obuoliai krustelėjo ir iš padilbų mestas kietas žvilgsnis pervėrė mane kaip žaibas. Na ir kas! – išdidžiai kilstelėjo galvą. Tavo rankos – plėšti ir žudyti silpnesnius... Sudaviau netyčia... – nuleido galvą. Už ką? Reikėjo pinigų... Tau apiplėšti yra tas... netyčia?! Tyla kraupiai tvyrojo kabinete. Virtai žmogžudžiu! Ar pagalvojai, kas bus? Vėl tylą... O jeigu nubaustų mirtimi? Dantis už dantį... Jūs verčiat mane klausytis pamokslo? Noriu žinoti teisybę! Kodėl vietoj apklausos ėmeisi teisti? Nekaltų nekaltinu! Nežudyk – neteisiu.“

Prisiminimai vis niro ir niro kaip naujos bangelės, prisišliedamos prie didžiosios bangos... Pasipurčiau, bet praeities vaizdai ir toliau įkyriai vargino... Penkeri tardytojo darbo metai uždėjo rūstumo antspaudą: dariausi nuožmus ir kietas kaip tardomieji, nelinkę pasiduoti...

Kartą vyriausybės rūmuose atidarant garsaus dailininko parodą, sutikau Moniką. Padraugavę susimetrikavome. Privalėjau keistis... Turėjau taikytis prie švelnaus Monikos būdo norėdamas išlaikyti šeimą... O dabar dar tas mažylis, kurio abu laukiame... Jau senstame, laikas pratęsti giminę... Kitaip ir būti negalėjo...

Laimėjęs konkursą į užsienio reikalų ministerijos juridinį skyrių, lengviau atsikvėpiau. Darbe ėmiau jaustis laisvesnis ir

lankstesnis. Rinkimai į Europos parlamentą man duos naujų impulsų... Tikiuosi...

XIV (XLIV)

Po savaitės, nerimo pritvinkęs, vėl žingsniavau į prokuratūrą gal pakartoti parodymų, gal kažko patikslinti. Dienos ūkana su vasaros pradžios drėgme skverbėsi į kaulus – maudė sąnarius. Turėjau dar kiek laiko iki paskirtos valandos. Smuktelėjau į kavinę išgerti kavos ir sušilti.

Svajinga muzika priėmė mane į savo glėbį ir užbūrė. Šildė ir gaivino sklindantys jausmingi žodžiai. Kol turėjau butą, tranki ir sunki muzika, visu garsu leidžiama jaunų kaimynų, drebindavo sienas. Blokų metalo konstrukcijos gausdavo kaip vargonai. Išvargdavau per savaitgalį dar labiau, nors reikėjo poilsio. Mano namai buvo virtę tarsi restoranu.

Su kaimynais susipykau po kelių skundų policijai ir baudų, kurios muzikos aistruolių nesutramdė, todėl jau rengiausi duoti į teismą už sveikatos gadinimą, nes taip buvo pataręs advokatas, bet Monika pakreipė būties tekėjimą į visai kitą vagą. Po vestuvių gyvenimas iš esmės pasikeitė...

Sėdėjau ir laukiau, kada priartės man paskirtas laikas. Lyg stumiamas jis slinko lėtai. Vėl prisiminiau motiną ir jos nenorą, kad dirbčiau teisėsaugoje. Į širdį įsiėdę jos žodžiai – jie tave pribaigs, girdi, pribaigs – įstrigo į atmintį ir atsigaivinę vis kartodamiesi lūžo ir dužo kaip šukės po kojomis. Užsimokėjęs už

kavą, žengiau ant baltų dryžių per gatvę... Sucypė mašinos
stabdžiai...

XLV

Be didesnių staigmenų anksčiau grįžau iš poliklinikos. Svoris auga kaip ant mielių... Mano vaizduotėje vaikelis jau mataruoja rankytėmis, daužydamas į pilvo šoną... Dar anksti prašytis į pasaulį... Dar anksti...

Priglaudžiau galvą prie pagalvės ir prisnūdau... Pro mane lėkė ir lėkė mašinų srautas. Reikėjo pereiti gatvę, bet niekas nesustojo ir manęs nepraleido. Staiga šaižiai sucypė stabdžiai...

Atsisėdau lovoje. Pašėlusiai daužėsi širdis. Ausyse aidėjo tas bjaurus cypimas... Jis sukėlė nerimą ir paliko nenusakomą sunkumą paširdžiuose...

Stiprus beldimas į laukujas duris išrideno iš lovos. Nuskubėjusi atidaryti, išvydau Luką su Jovita-Vija ir jų mažyle.

– Mes pas jus su reikalais... – meilikavo Jovita.

Prie kavos Lukas sėdėjo niūrus kaip žemes pardavęs...

– Atėjome prašyti... – nebaigė Lukas.

– ...pabūti kūmais, – greitakalbe aiškino Jovita.

– Be Martyno viena nežinau... O ir kaip galėčiau dabar: blogai jaučiuosi, nekaip atrodau!

Vežimėlis sujudėjo: ėmė knirksti ir mataruoti rankytėmis maža mergytė. Jovita pasilenkė raminti. Šypsojasi įsivaizduodama save prie lovelės:

– Kokį vardą išrinkote?

– Džeinė...

– A... lietuviškai Janė... – šnabžtelėjau.

– Ką tu pasakei, Monika? – nustebo Lukas.

– Lietuviškai J a - n ė, – aiškiai išskiemenu. – Džeinė angliškai.

– Mums sakė, kad Džeinė – dabar pats madingiausias.

– Vardas – svarbus dalykas...

Lukas net išsižiojo nustebes, ką čia šneku...

Įkyrus mobiliuko zirzimas stumtelėjo Luką į virtuvę. Grįžo jis persimainiusiu veidu, perbalęs kaip popierius.

– Tau bloga? – klausėme abi su Vija.

– Martynas... nebėra Martyno... – atsipeikėjęs, kad gal be reikalo staiga prasitarė, išplėtęs akis ir sustingęs stovėjo Lukas, – paskambino iš vyriausybės... Prašė paruošti Moniką... O aš...

Pajutau, kad būtis traukiasi nuo manęs – grimztu į tamsą...

XLVI

Kai atsimerkiau, ant baltų lubų žaidė saulės spindulys. Jutau glostomą ranką... Galvos pasukti neleido vamzdelis nosyje.

– Kur aš?

– Palatoje... – išgirdau tetulės balsą.

– O jūs?..

– Atvežė Lukas...

Stengiausi prisiminti...

– Kas... nutiko?

– Atbudai, jau atbudai...

– Martynas?..

– Palaidojom...

– ...

– Tik neverk... Tau negalima...

Ašaros plūdo lietaus srove ...

– Vaikas?.. – tarsi pro miglą prisiminiau.

– Netekai dukrytės...

Stengiausi surikti, bet nepajėgiau. Aitriam gumului užstrigus gerklėje, neišspaudžiau nė žodžio.

– Viena... – stenėjau.

– Sustiprėsi – važiuosim į kaimą.

XLVII

Lauke bujojo trapi vasaros žaluma. Saulė apžlibino akis, kai abi su teta iš ligoninės išėjome į lauką. Slinkau pamažu, kaip tik ką priskėlusį iš numirusių – dar nelabai tvirtai stovėjau ant kojų.

Taksi automobilis privežė mus abi prie namų.

Kai atrakinau duris, akys sustingo prie koridoriaus staliuko ant žemės gulinčio raštelio. Kiek toliau styrojo iš kaimo parvežta sudžiuvusių neužmirštuolių puokštė. Ji skaudžiai persmelkė priminimu, kad nebėra mano žmogaus, lyg būtų nudžiuvusi kartu su mėlynu akių žvilgsniu...

Teta vėl palietė ranką... Kiekvienas slinktelėjimas liudijo Martyną. Vidinis maudesys raižė peiliu... Atrodė, kad atsilapos kambario durys ir jis, pasitikęs plačiu šypsniu, suspaus glėbyje... Kuo gilyn į namus, tuo didesnė tuštuma. Apėmė toks pat jausmas kaip ir anas žiemos naktis kaime... Vėl plūstelėjo nematoma įtampos banga, kuri teliūskuodama daužė stengdamasi išmušusi išblokšti iš manęs skausmo plėšomą širdį, kad ji, nukritusi ant žemės, pažirtų į mažas skeveldras, tokias pat, kokias mačiau žalzganai melsvas, žėrinčias ant kelio aną žiemos naktį...

„Nereikia, nereikia... – rėčiau sąmonės gelmėse. – Ji jau sudužo. Likau tuščia ir bežadė kaip sausros išgarintas smėlis: nesulipdomai birus... kaip kopa, su ta nerimastinga banga, nyrančia į jūros gelmes“.

Pirmoji naktis namuose praėjo beveik be miego. Gyvenau gausiai ašaromis aplaistytais prisiminimais. Kodėl iš karto visko netekau? Ar pajėgsiu pradėti gilintis? Ar išsiaiškinsiu ką nors toje „perku-parduodu“ lygio visuomenėje, kur daugelis savo naudai mėgina nusipirkti ir tiesą? Už pinigus ta iškreipta tiesa primygtinai verčiama į melą. Kaip išsiderino gyvenimas savo ir tik savo giminės naudai priraizgius įstatymų, kasdien keičiamų vis tenkinant kurio nors iš saviškių užgaidas. Nusiritome iki genčių karų lygio... Gal ir aš į tą karą įtraukta... Galiu tik spėlioti...

Išslinkau iš patalo prisiminusi, kad neperskaičiau raštelio. Nusileidusi laiptais į vestibulį, radau jį ten pat, lyg ką tik iškritusį ką nors imant iš kišenės...

Martyno darbo kambaryje pamačiau sąrašą. Dievulėliau, moterų pavardės, adresai, asmens kodai... Ką tai reiškia? Gal jie – Martyno žūties priežastis? Ar galiu jį kam rodyti? Paslėpiu stalčiuje...

Ant stalo gulėjo apie kalbą rašomos knygos rankraštis. Ėmiau sklaidyti. Tie iš rytų plūstantys migrantai galėjo būti gentainiai, perėmę iš mūsų protėvių laisvą pasirinkimą mirti už tėvynę... Tik tai jau ne prasminga mirtis, o iškreiptai pakitęs gaivališkas kitaminčių naikinimas. Neliko pusiausvyros krikščionybę įvedus prievarta – ginklu...

Skaičiau toliau apie Europoje gyvenusius gotus, mūsų buvusios kultūros ir istorijos labai tolimą dalelę... Daug kas

sunaikinta, sudeginta ant inkvizicijos laužų Viduramžiais... O mūsų istorija tik nuo Mindaugo... Ką Europoje veikėme iki jo? Kokia tai buvo valstybė?

Apie buvusią kultūrą Martynas rankiojo žinias iš įvairių šaltinių... Hetitų, hetų, gotų ir etruskų runos, Baltų karalių dinastijos Romos imperijos valdose... – žinojau, kad tai sunkiai surinkti duomenys... Viename iš lapelių radau surašytus vizigotų karalių, kitaip dar vadinamų rikiais, vardus. Ką jie reiškia?

Vizigotų karalių Baltų dinastija po Kr.: Alarikis (395–410); Ataulfas (410–415); Sigerikis (415); Valja (415–419); Teodoridas (419–451); Torismundas (451–453); Teodoridas II (453–466); Eurikis (466–484); Alarikis II (484–507); Gesalekas (507–511); Teodorikis Didysis (511–526); Amalarikis (526–531).

Silpna, vos velkanti kojas nuslinkau į tuščią ir šaltą savo lovą... Martynas nieko nesuspėjo... Knygos tik apmatai... Kaip gaila... Kodėl Dievas pasiėmė artimiausią ir brangiausią žmogų – patį didžiausią mano turtą. Kam jis ten erdvėse reikalingas? Tokia kaina – išplėšus iš mylinčios širdies, kuri liko perdegusi ir tuščia...

Staiga praėjęs gyvenimas man ėmė panašėti į smulkiai prirašytą dienoraštį, kurį garsiai skaito kažkas kitas, stovintis už

manęs, šaltai dėliojantis raides į sakinius, kaip iliustracijas piešiantis situacijas iš mano būties momentų. Ar tai mano nauja knyga, kurią turiu užrašyti, kad neišnykčiau be pėdsako? Kam ji bus įdomi? Kas skaitys apie mano skausmą, kai pasaulis nugriuvo į dulkes ir blaškosi erotikos žabangose, kurias kasdien spendžia spauda. Lyg žmonės būtų amžinos vaikystės pakerėti vis pripiešti ant sienų lytinio bendravimo scenų, taip mėgiamų paauglių. Jei visa tai imtume vadinti menu, labiau būtų panašu į nesusipratimą...

XLVIII

Rytas sunkiai blaivėsi iš tiršto rūko. Neįžiūrima jo siena styrojo kaip uždanga, už kurios – lyg visur aplink tvyrotų mano sustingęs skausmas...

Kankino migloje banguojančios sunkios mintys... Kaip čia yra, kad viską praradau per keletą akimirų... Buvau mylima, mylėjau, o šeimos nebeturiu... Gyvenimas, ėmęs tekėti normalia vaga, tarsi stabtelėjo ir sustingęs nebejudą į priekį... O moksladraugis Lukas, susukęs lizdą iš reikalo, nelabai troškęs vaiko, šeimą turi... Tiesiog likimo žaismė ir tiek... Ironija ar parodija gyvenimo teatre, kurio didieji artistai esame, su savo nuoga ir skaudžia tiesa, tarsi be grimo ar nė kiek nepapudruoti...

Tetai išvažiavus pasižvalgyti po miestą, diena slinko beprasmiškai slankiojant po namus.

Pavakarę į mano apmąstymus įslinko Lukas. Jo mina nieko gero nežadėjo. Po ilgokos pauzės jis pravėrė tiesą:

– Martynas ėjo į prokuratūrą kažko patikslinti... ir pateko po automobiliu. Perdaug dideliu greičiu gatve lėkė vieno iš prekybos moterimis ir narkotikais šulų vairuotojas... Gal neapskaičiavo stabdymo nuotolio... Neaišku, kas kaltas... Nieko neįrodysi, jeigu ir kreiptumeis į teismą... Jų advokatas padarys viską... pati supranti... Dideli pinigai... Tokios tokelės...

– Tau atrodo, kad tiesą savo labai galima nupirkti už pinigus?

– Aš taip nesakiau...

– Už tai aš manau... Pas mus galima!

Prisiminiau prieškambarėje rasto sąrašo kopiją, patvirtintą paties prokuroro, kuris, be abejo, sąrašą irgi turi... Tik gal viskas verčiasi kitaip – Martyno nebėra gyvo... Kas dabar ką besugaudys?..

XLIX

Nerimaujanti dėl kaime paliktų namų, tetulė kvietė pasisvečiuoti, apsidžiaugusi turėianti su kuo bendrauti... Kol sustiprėsiu ir vėl galėsiu grįžti į darbą.

Neliko nieko, tik išvažiuoti iš miesto. Gal ne visam laikui, bet kol pasibaigs tas nedarbingas laikotarpis, per kurį prisloptų skausmas, kiek atsigautų širdis ir siela...

Drebančiomis rankomis ir kojomis sėdau prie automobilio vairo – tiek ilgai prie jo nesėdėjau...

Po geros valandos buvome namie... Sakau namie, nes tai ir mano vaikystės bei jaunystės namai... Ką dar čia turėsiu patirti, nelabai nuvokiau, bet kažko tikėjausi... Dar supausi ant tos nematomos įtampos ir skubos bangos su tokiu pat jau anksčiau patirtu jauduliu ir nerimu... Tik įvažiavus į kaimą, ji pamažu tarsi ėmė slūgti. Aprimau, susitaikiau su likimu, nes protu suvokiau, kad nieko, visai nieko negaliu pakeisti. Nepajėgčiau sustabdyti ar norima linkme pakreipti įvykių, nes tai ne mano valiai ir galioms...

Ramybė pasirodė apgaulinga. Į vienus palikus tetulės namus kažkas išibrovė – iš tolo žiojėjo juoda jos kambario lango skylė. Namas buvo panašus į prasigėrusį laidoką pamušta akimi. Viduje nugriuvę nuardyti krosnies kokliai, išplėštos virtuvės grindų lentos. Visur tiek pribjaukota ir prišnerkšta.

– Kas taip mano namelius?... – ašarojo sena moteriškė.

Įėjusios į vidų nesusigaudėme, nuo ko pradėti. Nors kiek reikėjo apsivalyti.

– Kvieskim policija! Kaipgi taip, – mėginau įkalbinėti.

– A... žinau aš juos, net nevažiuos, kad nereiktų ieškoti kaltų...

Nešiau į lauką visokią bjaurastį, surinkau sudužusių indų šukes, kad nesusižeistume. Teta išsiskubino kaimyno. Atėjęs jis moliu aptaisė krosnį, nukėlė nuo aukšto seną, prieš remontą išimtą langą, ir vėl namas, kaip apsenęs bėdulis, žiūrėjo į pasaulį viena išvarvėjusia akimi.

– Visai sugedo svietas... Ar iš mano ašarų pralobs?... – šluostėsi akis skarelės kampu tetulė.

Šiek tiek apsitvarkiusios, susėdome vakarienės, o paskui – į lovas...

Stabdžiai sucypė pirmąją naktį kaime, vos sudėjus bluostą. Sapnas buvo slogus, prisotintas ryškiai mėlynos kaip dangaus žydrynė spalvos. Tarsi plaukdama ėjau lauku. Sustingusi prie kelkraščio, išgirdau tiesiai į mane atūžiantį automobilį... Jis sustojo visai priešais...

Atsibudau šlapia – nors grėžk... Jaučiausi negalėsianti atsikratyti to garso visą likusį gyvenimą. Iki ryto blaškiausi nuo šono ant šono... Martyno prisiminimas badė paširdžius, gniaužė širdį...

L

Reikėjo susigalvoti koki užsiėmimą, kuris slopintų skaudžias mintis... Mėgau grybauti... Atsikėlusi išsiskubinau į mišką. Vasara buvo sausa – miškas tuščias: nė kokio šungrybio, nė supelijusio persenusio grybo... Kvėpavau grynu oru, kurio gausybė maudė galvoje. Pasukau atgal... Slinkau koja už kojos – vis tiek nebuvo kas veikti. Skaityti? Dar neįstengiau susikaupti: slinkdavo prisiminimų vaizdai.

Kitos dienos vakarą per žinias išgirdau sakant, kad į rinkimų batalijas patekęs Lukas turi nemažai šansų... Žinia buvo labai netikėta: ribotų galimybių žmogus – į parlamentą... Argi? Pažinojau Luką beveik nuo vaikystės... Keista... Gal dideli pinigai? Kita žinia mane dar labiau pribloškė: pritrūkus įkalčių nutraukta su moterų prekyba susijusi byla. Taiklus smūgis į paširdžius. O Martyno nuneštas sąrašas?! Perniek jo pastangos, nušlavusios ir mano žmogų.

Susimąščiau, ar pajėgsiu ką pakeisti... Nieko, visai nieko padaryti negaliu... Kad ir kokias abejones ar įtarimus nuėjusi išdėstyčiau prokuratūroje, kas manimi patiktų... Pasijutau lyg būčiau atsidūrusi tarp vilkų, kurie vienas per kitą savo naudai skuba atsiplėšti kuo didesnę ir sotesnę kąsnį...

Nubudusi naktį, gulėjau tuščiomis praviromis akimis. Prisiminiau tą paslaptinę tvarinį tris kartus slinkusį kaimo keliu

žiemos ir pavasario naktimis... Atsisėdau lovoje ir laukiau, bet ant pilkšvo nakties kelio niekas nepasirodė, niekas neatsiliepė į mano jausmų šauksmą, kuris, nors ir negirdimas, tartum drebino nakties tylą sunkiomis ir skaudžiomis mintimis. Taip sielos pajėgomis tikėjausi priartinti prie savęs nors vieną man brangų žmogų... Tyla ir tuštuma skendėjo nakties prieblandoje... Niekas negrižta iš anapus... Ta riba griežtai nubrėžta, neperžengiama... Lieka neatskleista paslaptis... Pasaulis netiki, kad ji tokia gili ir neįveikiama... Dabartinis laikmetis, jame gyvenanti karta nebejaučia tos griežtos ribos tarp tikrovės ir paslapties... Jiems viską reikia apnuoginti... pačiupinėti, paliesti ir... pajusti materialumą... O kai paslaptį dalykus sunku suvokti, stengiamasi paneigti jų buvimą...

Kita naktis buvo panaši į praėjusią. Ir nė vieną iš jų nieko neatsitiko. Supratau, kad keistos dėžės pasirodymas būna netikėtas... Neprašytas ir nelauktas... Nustojau jos laukti abejodama, ar mano noras išsipildys... Nerimastinga banga, atsiritusi anas žiemos naktis kaime ir teliūskavusi supusi visą laiką, sugrižo į nematomus tolius ir sudužo, kartu su netektimi nusinešdama dalelę mano gyvenimo, palikdama niekuo neužpildomą tuštumą... Apvogto, išniekinto ir užmušto gyvenimo, kurio niekas nei gali, nei nori ar stengsis apsaugoti: nei įstatymai, nei valstybės struktūros... Ir ne tik mano... Ar kuris nors mūsų valstybėje yra pasijutęs saugus ir ramus?..

LI

Dienos slinko į rudenį. Rytais Žemę vis dažniau ėmė gaubti rūkai. Kad taip užkrapnotų lietutis – prasidėtų grybų metas. Atbudusi vieną ankstų rytą, kaip pagal užsakymą išgirdau barbenimą į stogą. Lijo keletą dienų, bet buvo šilta. Apniukęs oras skandino sunkiai pakeliamą liūdėsį, dar skaudžiau paryškindamas netektį. Tokiomis lietingomis dienomis slankiojau iš kampo į kampą...

Rūškanotą rudenėjantį rytą susiieškojau krepšį ir patraukiau į mišką.

– Nepaklysk, – perspėjo teta. – Matai, kad rūkas...

Įlindusi į tankynę, po eglaitėmis radau keletą jaunų baravykų. Pasukau tolyn į tas vietas, kur praėjusiais metais rinkdavau raudonviršius. Vėl keletas...

Kuo gilyn į mišką, tuo labiau jis niuro. Apraizgytas susivijusių šakų, krūmų ir uogienojų, nuteikė atgrasiai – nesvetingai. Nutvilkė keistas garsas, lyg laiduose zvimbų aukštos įtampos elektros srovė. Tankynėje jis nuolat stiprėjo. Apniukęs miškas sustingo. Pajutau nebežinanti, kur esu. Paklydau...

Staigiai išgirdau aiškų mamos balsą, šaukiantį vardu... Labai išsigandau... Tokiu netikėtumu netikėjo ausys... Lindau iš tankynės atgal. Atsigrėžusi ir pasilenkusi pro šakas dar tolokai

ižiūrėjau pakraštį. Sustojusi apsirišti nutrauktos skarelės, vėl žvilgtelėjau į tankynę – raudonavo grybai.

– S u u g r i i ž k k k... – vėl skardėjo įsakmaus balso aidas.

Atsimušęs į mane, jis pradingo tarp medžių... Pro miglas sušvito apsiblaususi saulė. Miškas atrodė lyg padalytas į tamsią ir šviesią puses. Suvokiau turinti grįžti į šviesiąją, kur namai ir kur manęs laukia nerimaujanti tetulė. Priblokšta šauksmo, išlindau į miško pakraštį.

Kas tykojo toje tamsoje? Nuo kokios prapulties mane apsaugojo pašaukusi motina? Kodėl pašaukė? Kodėl neleido eiti į nepažįstamą garsą?..

Vis dar išsigandusi ir pasimetusi slinkau į namus... Netikėto išgąščio būsenos tikėjau atsikratyti išėjusi iš šiandien tokio keisto miško ir vyliausi prislopsiant ausyse dar užsilikusį skaudžiai pažįstamą balsą...

Ir mane apėmė staigus noras šaukti, išrėkti visą susirinkusį sunkumą. Šaukti dėl Dievo siunčiamos neteisybės, dėl aplinkos sąstingio, nejautos ir visiško abejingumo, dėl tos didelės balos, iš kurios sunku išsikapanoti nors kiek mąstančiam žmogui. Tik suvokiau, kad nieko tuo šauksmu nepakeisiu, kad ir koks garsus jis būtų. Kas išgirs ir supras?

Parkritau ant žemės ir daviau valią ašaroms. Jas abejingai sugėrė žemė, o mane kukčiojančią matė tik dangus. Kiek palengvėjo...

Ilgokai miško pakraščiu ėjau namų link, kol atsidūriau ant nedidelio kauburio, primenančio pilkapį, kurio viena pusė liko miške, o kita rėmėsi į palaukę. Ryškiai sušvito saulė. Stovėjau apstulbusi – aplink mane mėlynavo žmogaus rankos nepaliesta neužmirštuolių pieva... Vos juntamas vėjelis tarsi dar šiureno šauksmo aidą, kuris man priminė senelės prašymą, visada saugantį motinos žvilgsnį ir iki skaudumo mėlynas Martyno akis.

Liubertaitė, Pranciška Regina

ŠAUKSMAS, fragmentinis romanas/ Pranciška Regina Liubertaitė. – Vilnius: 2005 – 124 p.

ISBN 9955-497-72-6

Fragmentiniame romane – laikmečio nulemta ant Nostradamo pranašysčių išsipildymo bangos gyvenanti visuomenė. Tikrovė perteikta per vidutinio amžiaus poros pasaulėjautą. Jos būtį ardo bei naikina netinkama aplinka. Kūrinyje kupinas nuojautų, paslapties ir net mistikos. Tai tarsi mėginimas pažvelgti į sielos gelmes sudėtingame ir nenusėjamame, dvasines vertybes griaujančiame dabarties pasaulyje.

Pranciška Regina Liubertaitė
ŠAUKSMAS
Fragmentinis romanas

Išleido ir spausdino: UAB CIKLONAS, J. Jasinskio g. 15, LT-01111 Vilnius
Internete [http:// www.skaityk.lt](http://www.skaityk.lt)
El. paštas info@skaityk.lt
Kaina sutartinė